

CULTURA CREȘTINĂ

revistă lunară

Redacția și Admini-
strația:
BLAJ.

Abonamentul:
Pe an . . . . 160 lei.
Pe șase luni. 80 lei.

Director:
Dr. IOAN COLTOR

O sfântă din zilele noastre.

— Din prilejul canonizării fericitei Tereza. —

Pe la noi se mai repetă încă, și cu graiul și în scris, că viața modernă, viața exagerat de fierbinte, de practică, de complicată a omului de azi nu se poate împăca nici cu puritatea evangheliei, nici cu postulatele superioare ale credinței. Aeroplanele și motoscafurile expropriază sufletul. Infrigurarea socială modernă destramă intuițiile interioare. Radiul și ectoplasma materializată nu-i dă omului răgaz nici să adâncească marile probleme ale devenirii sale, nici să se reculegă, adorând și cercând să întruchipeze întru sine pilduirea divină a înțeleptului Isus din Nazaret. Știința de astăzi supraîncărcată de teorii și ipoteze sfârtică înțelegerea integrală a crezului creștinesc, angajând teze contradictorii în raport cu religia. Din laboratoare și din uzine, din cinematografe și din forfotul nervos, cotidian, amețitor al tuturor senzațiilor cari obsedează creierul, din angajantele atracții tot mai nouă, tot mai variate ale ceremonialului laic nu poate să iese decât distrugerea ori cel puțin scărițarea fenomenului religios. În veacul al 20-lea nu mai sunt nici minuni, nici sfinți; cel mult un creștinism de suprafață, ori un creștinism de estetică, ori unul de o valoare pur artistică ori pur filosofică. Nimic mai mult.

Și deși frământările anilor din urmă au adus o bogată contribuție pe lângă argumentarea în sens contrar, iar în alte țări, unde soarele răsare mai târziu, poate ca să fie mai luminos și mai încălzitor, viața

sufletească a omului cult își găsește drumul drept și printre infinitele ițe încalcite ale regimului modern, totuș la noi se încapăținează grosolana concepție învechită a unui fel de materialism superstițios și bizar, lănced și senzual în același timp. Reinprospetarea surselor de spiritualitate ale celor de demult — pe aici — al celor de azi — prin alte părți, — este abia la întâiele sale începuturi. Sensibilitatea agresivă a unei generații scofalcite de liberi cugetători declasați continuă să suspendeze circulația gândirii sufletești, încadrând-o stângaci între pretinsele pretenții ale unei științe, care și calcă hotarele de competență și între disprețul și grandomania unei independențe omenеști fără niciun hotar.

— In fața acestor îmbătrâniți turburători de apă limpede — cari, har Domnului, și la noi sunt tot mai puțini — biserica își ridică solemnă și sigură fruntea încununată de aureola alor două mii de ani trecuți prin toate furtunile lumii. Doctrina ei sfidează înțelepciunea ștearpă a tuturor filosofiilor și în cele zece porunci își predică și în veacul aeroplanelor și al radiofoniei cel mai încheșat sistem de etică socială, cel mai desăvârșit metod de înălțare individuală. In veacul al 20-lea încă vestește pe Hristos cel răstignit pe cruce, pe cel înviat în Ierusalim. Si o cred cei mici și i-se închină, și o cred învățații și o apără, și o respectă inamicii și se tem de ea și o adoară sutele de milioane și i ascultă învățătura cu drag și i-o urmează...

In 17 Maiu la Roma în San Pietro va fi cano-nizarea fericitei Tereza din Lisieux. Franța întregă cu mareșalii, cu diplomații, cu poeții, cu academicianii, cu delegațiile bretonilor și normanzilor, cu reprezentanții presei și ai institutului va fi prezentă și va tresări de fiorul celei mai dumnezeești emoții: va fi scrisă în cartea vieții o fică a ei, născută și moartă și înălțată între sfinți în veacul tuturor luminilor moderne. Din clopotnițele tuturor bisericilor de pe cele cinci continente vor picura armonice glasurile de argint mângâind suflete, cântând triumfuri, cântând divina melodie a triumfurilor supreme ale omului de oriunde, ale omului de oricând, înălțat până la Dumnezeu.

Dr. IOAN COLTOR

Ioan Creangă diacon.

I. Creangă a fost diacon al bisericii ortodoxe dela 26 Decembrie 1859 până la Decembrie 1872, când el e „exclus din catalogul clericilor bisericești“. Din acest timp sunt unele date interesante relativ la el. Anume, la 19 Decembrie 1859, înaintează „plecată suplică“ către I. P. S. S. Mitropolitul Sofronie Miclescu să-l admită la hirotonia de diacon, mai ales că el intrase „și în societate prin legiuită cununie cu fca sfinției sale iconomului Ioan Grigoriu“. Ca și pe alți candidați, Mitropolitul îl trimite pentru duhovniceasca cercetare la Protosinghelul Ierothei, duhovnic, care îl găsește vrednic de sfânta taină. În urmare, Mitropolitul Sofronie însărcinează pe arhiereul Ghenagie Șendrea de Tripoleos să-l hirotonească, ceea ce acesta a și făcut la biserica Cuvioasa Paraschiva din Târgul-Frumos, la 29 Decembrie 1859, făcându-l întâiu anagnost, apoi ipodiacon și pe urmă diacon. Ca diacon, a slujit la bisericile: sf. Pantelimon, Bărboi, Calata, și în special la mănăstirea Golia, unde și locuia. A fost bisericaș, dar glumeț și, ca orice țăran, el șugua adeseori pe socoteala slujitorilor altarului, cari numai cu greu pot corespunde chemărilor. Deci nu contactul cu atmosfera de „ateism“ dela Junimea, nici formele „deșarte“ ale bisericii și nici grija lui pentru „niscaiva plăceri“, ca să-și „îndulcească viața cea mohorâtă“, ci mai mult firea lui sinceră, iubitoare de adevăr și de libertate în cugetare, tăria lui de caracter și gura lui slobodă de țăran glumeț și original, cum și desăvârșită lui ignorare din partea celor mari ai clerului, când el simțea că este un om ales și superior, față de mulți și mărunți trântori ipocriți ai zilei — iată cauzele adevărate ale conflictului lui Creangă cu autoritățile bisericești. Și iată de ce, în tot acest conflict, el apare ca un suflet sincer și plin de bună-tate, în vreme ce autoritățile „canonice“ ale zilei ni-se prezintă într'o lumină tristă și sunt încărcate parcă de cea mai neînțelegătoare ură asupra lui. Și astăzi se păstrează, la mitropolia din Iași, dosarul No. 3082 din 1868 și anii următori cu titlul „Acta relei purtări a diaconului Ioan Creangă“.

Să urmărim această rea purtare.

La 6 Maiu 1848 Mitr. Miculescu scrie protoereului orașului Iași, trimițându-i în copie un articol injurios la adresa lui Creangă intitulat: „Tragerea la țintă și vânatul la păseri în mijlocul orașului“, publicat în „Curterul din Iași“ No. 6 din acelaș an. Mitropolitul ordonă: „Și-ți scriem a cercetă grabnic și a ne referă despre caz“. La 12 Iunie 1868 protoereul C. Buțureanu răspunde: „cum că diaconul I. Creangă, care singur n'au negat cătră subsbricul că au descărcat pușca în ograda bisericei (Golia) s'au graciât (sic) de cătră I. P. S. Voastră, din canonul ce i-se pusese cu oprirea dela serviciul divin“. Mitropolitul care îl iertase, pune decisiunea: „Se va avea în vedere“. Pornesc însă dușmăniile. Superiorul mânăstirii Golia, arhimandritul Hieronim Buțureanu, fost director al Seminarului din Socola, îl acuză pe Creangă la Mitropolit înaintea căruia avea mare trecere că el și-a tăiat părul scurt „ca civilii“ și întreabă dacă mai poate liturgisi într'o asemenea stare. Mitropolitul trimite acest raport, la 14 August, dicasteriei spirituale (consistorului) să cerceteze cazul. La 27 August consistorul constată că acest caz ca și altele „probează indiferentismul“ Mai citează contra lui și canonul 96 al sinodului VI ecumenic, care combate pe cei ce se tund voind „să rămână totdeauna ca niște tineri fără barbă“. Diaconul e, deci, foarte vinovat, „în cât s'a semănat clericilor apuseni și a lepădat cu dispreț legiuita formă și obiceiul a portului clerului ortodox de răsărit, aplecându-se spre obiceiurile Apusenilor“. Incheie astfel: „rămâind necăit și neîndreptat dela această condamnată urmare... și prin urmare ca unit cu obiceiurile Apusenilor... nici pe împărțășirea mirenilor o aibă“. Iscălesc: protoereul C. Buțureanu, iconomul C. Mărgineanu și secretar C. Ciudin. Mitropolitul decide: „Se va scrie superiorului de a-l suspenda de serviciu“. La 28 August 1871 arhim. Ieronim primește avizul de a trimite pe Creangă înaintea consistorului să-și dea „opiniunea asupra condiției lui antecedente sociale și a faptelor sale față de dosarele ce vor mai fi existând“. Ce dosare mai aveă Creangă? Întâiu că „au fost la teatru“ la 1868, când a fost „graciât“ de I. P. S. S. Mitropolitul. Al doilea că „a devenit a-și tunde și părul“. Judecătorii săi bisericești însă au procedat greșit, fiindcă nu i-au comunicat că e suspendat dela lucrarea diaconiei pe timp numai de un an, ci pentru totdeauna, așa că e explicabil faptul că și-a schimbat „costumele de diacon“ și a

îmbrăcat „haine civile“, făcându-se tutungiu. Impotriva acestor nedreptăți, el înaintează la 4 Octomvrie 1872 următorul protest:

„Onorabile Părinte Președinte,

Primind invitațiunea sub No. 66 mă mir cum tocmai după un an de zile trecut, de când iarăși ca diacon fui chemat prin citațiunea No. 40 în judecata accestui onor. Dicasteriu, pentru fapte care nu erau de natură a se judecă și de persoane care nu sunt în drept a judecă în materie de disciplină bisericească, după cum am avut onoarea a le declină competența, prin protestul ce am prezentat atunci și pe care îl susțin și astăzi, și de care neștiindu-se seamă, am fost judecat în absența mea și condamnat prin sentința dată într'un mod arbitrar și ilegal, *la oprirea pentru totdeauna* (subl. de Creangă) de lucrarea diaconiei. Iată textul acestei sentințe No. 265 din 11 Octomvrie 1871: „Subsemnatul prôtoiereu are onoare a vă face cunoscut că sunteți oprit de lucrarea diaconiei *pentru totdeauna*“ etc. Și iarăși ca supliment la injustiția ce mi s'a făcut, este adresa Inalt Prea Sfințitului Mitropolit al Moldovei și Sucevei, No. 1182 din a. c., adresată D-lui Ministru al Instrucțiunii publice și Cultelor, prin care i-se dă informațiune, că sunt *exclus* dintre clericii altarului, pentru faptele *incorigibile și incompatibile* cu caracterul meu de *cleric*... și aceasta se face numai și numai — dacă-mi este permis — din spirit de răsbunare, pentru a fi lovit în pozițiunea mea dela școală, precum s'a și întâmplat după cum se vede din comunicatul publicat în *Monitorul oficial* No. 155, a. c. Iată-vă faptele charității!

Ei bine, Onorabile Părinte Președinte, dacă oprirea mea nentru totdeauna de a oficiă ca diacon, prin care am fost lovit în dreptul și existența mea dela biserică precum și lovirea în pozițiunea mea dela școală — unde am lucrat și mi-am sacrificat sănătatea — motivată din adresa I. P. S. Mitropolitul către Dl Ministru al instrucțiunii m'a pus în pozițiune de a întreprinde orice ocupațiune onestă, cu care să-mi pot agonisi pânea de toate zilele -- după cum fiecare creștin e dator a o cere pentru o zi numai, cum ne învață rugăciunea domnească — socotiți că vă dă dreptate a mă mai urmări — ca diacon — fie!

Aveți dreptul și datoria a căuta oaia cea rătăcită... Inșă eu mă măgulesc a crede că modesta-mi purtare relativ la nedreptățile ce mi s'au făcut de către superiorii clericali de aice, cărora nu li pot zice alta decât: „Iartă-li lor, Doamne, că nu

știu ce fac!“ — va fi aprobată de opiniunea publică luminată, și că sub cuvintele „pentru totdeauna“ nimeni nu va înțelege numai un an de zile, după cum Vă siliți a face să se creadă, decât numai Sf. Voastră, după fantasticul dicționar, ce se vede că posedăți. După cât văd, parcă mi-ați impută modesta-mi și onesta ocupațiune, ce am întreprins, care cred că nu-mi face neonoare: atât mie cât și Sf. Voastre care vă așteptați poate a întreprinde contrariul. Tot prin prezenta invitațiune mi se mai zice, că sunt chemat a da probe, dacă am părăsit semnele de cleric sfințit? Toată lumea știe că acele semne se îmbracă de către clericii sfințiți numai în biserică, și după finirea sfântului oficiu, iarăși se depun în biserică la locul lor. Deci eu iarăși voi cuteză a mă numi modest, căci de'ndată ce m'au interzis acele semne, de către superiorii mei — iarăși într'un mod arbitrar — n'am cutezat a mă mai atinge de ele, prin urmare, nu eu le-am părăsit — după cum ați lăsa a se presupune, ci superiorii mi le-au luat.

Vedeți dar, Onorabile Președinte — și raportor tot doată — că piatra cu care voiți a arunca în mine se întoarce asupra-Vă. Dacă mi-ați permite a Vă întrebă care sunt acele fapte incorigibile și incompatibile cu caracterul meu de preot, probate de Sf. Voastră, cum să mă corijez — dând semne de îndreptare întru *aceasta*?

Nu mă îndoesc că, puind mâna pe conștiință-Vă și întrebându-o — numai dacă n'ar fi ipocrizia la mijloc — ați răspunde așa: Spiritul de modestie, independență, sinceritate, onestitate; franeheța, curajul opiniunilor tale și fermitatea de caracter ce posezi, voind a-ți susține demnitatea de om, te fac a fi urât de noi; și pentru a te corige, trebuie să adoptezi contrarul acestora.

Nu, niciodată nu voi face aceasta. Totdeauna — ajutându-mi Dumnezeu, — mă voi sili a posedă calități bune pe care să le pot dedica la ocaziune oamenilor de simț, onești, cu capacitate, și cari lucrează în legalitate.

În fine, dacă, conduși de spiritul de ură și răsbunare, credeți că, lovind în *onoarea* și existența oamenilor cari nu se pot apăra decât cu lacrimi și cu rugi îndreptate către Ceriu, faceți acte de moralitate și aduceți prinos lui Dumnezeu — fie după credință-Vă.

Eu însă din parte-mi n'am decât a Vă rugă, că orlce pretențiunea veți mai aveă deacum înainte asupra-mi, să binevoiți

a mă urmări la tribunalele *civile*. — Primiți, Vă rog, Onorabile Președinte, asigurarea respectului datorit. (ss) I. Creangă“.

Apărarea aceasta „temeinică și mișcătoare“, cum o găsește și păr. D. Furtună, superioritatea eclesiastică o găsește plină de „injurii“ și de „lipsă de respect către autoritățile constitutive ale Bisericii“. În urmare, se hotărăște „să fie cu totul exclus din cataloagele clericilor bisericești“. Mitropolitul Calinic Miculescu a consultat în cauza lui Creangă pe toți Arhieriei și Episcopii Moldovei, cari toți — până și învățatul Melchisedec! — au aprobat judecata consistorului asupra lui. Astfel, încheie păr. D. Furtună, „Moldova întreagă — care ar fi putut să fie mai blândă poate, mai înțelegătoare, dacă și nu mai dreaptă cu el — a ținut să excludă dintre clericii ei, și a doua oară, de povestitorul ei cel mai mare și mai iubit de popor“ ¹⁾.

I. G. MOCANU.

Sângele Preoților.

O „Prefață“ de HENRY BORDEAUX.

I. Cartea de Aur a Clerului.

E gata: *Cartea de Aur a Clerului și a Congregațiilor* în războiu e terminată. Două volume, fiecare de câte una mie de pagini pe două coloane. Douezeci și patru mii de notițe, unde figurează, cu excluderea celor cari au fost simpli mobilizați, toți bisericanii și călugării catolici, anunțați cu ordin de zi decorați, și morți, din țările aliate, adică: din Franța, Belgia, Italia, Anglia, Canada America și Polonia, plus episcopii și preoții catolici de rituri orientale, executați de Turci. Au trebuit cinci ani pentru a duce la bun sfârșit o operă documentată atât de riguros. Fiecare notiță individuală cuprinde: situația eclesiastică sau monahală, schimbările, cari s'au produs în situația lor militară în timpul războiului, lista cronologică a diferitelor

¹⁾ Vezi *Dumitru Furtună*, Creangă ca diacon în „Cuvinte și mărturii despre Ioan Creangă, cu prilejul împlinirii a 25 ani dela moartea sa“. — București, Bibl. pentru toți, L. Alcalay 1915 p. 39 - 63.

lor acțiuni și textul anunțurilor și al decorărilor. Fiecare a fost controlată minuțios. Ordurile și autoritățile diecezane le-au revăzut pe toate. Numai fapte și texte oficiale. Și se constată că aceste fapte și aceste texte oficiale spun, proclamă, preamăresc, cântă epopeea clerului secular și regular și a călugărițelor în cursul Războiului celui Mare. După cât se spune, se face o anchetă asupra congregațiilor în Franța: iacă aceasta e anchetă, și anume una, de care trebuie să se țină seama mai mult decât de oricare alta.

Lumea presimția această minune. În 1917, D. Jean Giraud publicase o lucrare (*Clerul și Congregațiile în serviciul Franței*), în care el aduna cu pietate, ca pe niște moaște, istorisirile și documentele cunoscute pe atunci. El schițează cu duioșie plecarea de bunăvoie la armată a clerului și reîntoarcerea din exil a monahilor. Despre acest războiu fără precedent, dela națiuni la națiuni, în care pentru întâia dată apărură preotul cu arma în mână, el aduce mărturia acestor luptători, cari erau destinați din fire pentru opera păcii și cari acceptau cu fruntea senină vecinătatea morții. „Am închinat totul în mâinile lui Dumnezeu, scrie maestrului său de novicii, monahul Gobin, ucis în 1 Octomvrie 1914, și pentru aceasta mă simt atât de mângăiat, încât pentru nimic în lume nu aş vrea, să nu fi făcut aceasta“. Un seminarist, căzut între linii, părăsit acolo cu picioarele zdrobite, mai are puterea să scrie în carnetul său acest rămas bun: „Printr'o asemănare foarte nedemnă cu adevărat cu dulcele meu Isus Mântuitorul pe cruce, sunt și eu într'adevăr pironit pe crucea mea, fiindcă nu-mi pot mișca piciorul nici cu un milimetru...“ *Se pironesc pe crucea și pe pământul Franței*, va spune mai târziu Barrès. Ei acceptă nu să ia parte la opera morții, ci să ia parte la opera vieții, care este mântuirea bătrânului pământ francez (*Pro Deo et libertate*, va zice unul dintre ei) și nu se mulțumesc să-și facă datoria: în timpul de repaus îngăduit de serviciu cercetează pe răniți și adună corpurile. Exerciță în jurul său o influență supranaturală, care reține pe camarazi dela plăcerile dejositoare sau dela cugetele deprimante.

Dar cartea dlui Jean Giraud s'a scris cu căldura aceea, pe care o împrumută contemplarea frumseței morale, unui sânge generos. Ai fi putut crede că el și-a ales exemplele. Un monah ca de Gironde, un preot ca Bocqueraz, sunt ființe excepționale, oameni miraculoși, sfinți într'o măsură oareșca-

reva. L'ai fi putut crede influențat. Dar, iacă acum o colecție de texte inerte, fără comentarii, fără elocvență, fără stil și totuși se desprind din ea o legiune întregă de eroi, dar nu de niște eroi strălucitori, fastuoși, înzorzonați, ci oameni modeste, calmi, aproape neobservați, de un devotament și de un curaj nelimitat în toate zbuciumările și totdeauna cuprinși de grija cea mare a sufletelor.

Maurice Barrès se interesa de această lucrare, ale cărei preparative le cunoștea. Promisese chiar să-i scrie prefața, deoarece Albert de Mun, organizatorul preoților-militari, nu mai era acolo. „Nici o armată n'a avut vre-odată o viață spirituală atât de intensă“ scria el în, *Diferitele familii sufletești ale Franței*, această prețioasă carte, în care, prezentând fiecărui Francez oglinda sufletului său, cugeta să-i adune pe toți într'o Franță-Biserică, în care fiecare și-ar păstra credința. „Douăzeci și cinci de mii de preoți, zicea el, sunt un puternic ferment de idei, într'o atmosferă atât de potrivită fermentării religioase“. Adunase, la începutul lui 1917, aproape patru mii de anunțări cu ordin de zi de ale preoților. El, omul atât de preocupat de a căuta flacăra în ochi și în fundul inimii, vedea pâlpâind tufișurile aprinse. Lumina lor s'a văzut în tot lungul liniilor la crăciunul legendar din 1917. Avea ea oare să scadă și să se stingă? „Suflete răscolite prin violența ciocnirii, ale căror adâncuri se ridicară la suprafață, au recăzut în toropeală, și mulți dintre cei mai buni dorm acum în pământul Franței. Dar nime nu se va înapoia din acest războiu întocmai așa, cum a plecat“. Asta o dorea el: să nu se înapoieze nici unul întocmai așa, cum a plecat: să nu mai fie lupte fratricide interne, Franța trebuie să-și aducă aminte, că ea a fost atletul binelui pe pământ. Și cine l-a format în așa fel? Biserica din sat poate zice: „Eu v-am format pentru viața morală înaltă.“ Viața morală înaltă, curge umplând țermurile până la revărsare, în această colecțiune de texte oficiale.

Nu poți fi succesorul lui Barrès. Când arhivarul *Cărții de Aur* m'a rugat să suplinesc de bine de rău absența lui, mai întâi m'am mirat și m'am surprins. Ah, detractorii mei din dreapta cari îmi reproșează aceste lucrări de apologist din cauza an alisei pasiunilor, pe cari le pot cuprinde în sine unele romane, în cari autorul nu poate închide ochii asupra moravurilor timpului său, să nu-și închipue, că voi cerși milă pe la ei. Obiecțiunile lor le ridic eu însu-mi, care am poate mai mult decât ei

dreptul de a le ridica. Dar talarele negre, violete sau roșii și în sfârșit talarul cel alb, care stă deasupra tuturor, au mai multă indulgență. Ele se mulțumesc, dacă constată bunăvoință și bunăcredință. A te smulge dela lucrul tău de romancier, e câteodată mult mai meritoriu decât s'ar crede. Puteam eu totuși, să refuz mărturia mea? Am întâlnit în 1915 la Boisle-Prêtre, pe preotul Beaumont, azi episcop în Réunion, iar în Martie 1916 la fortul Vaux pe călugărul Croizier, preotul batalionului III vânători, și pe călugărul Dhalluin, mic slab și bătrân binișor, pe coastele Hartmannului, unde am asistat la liturgia, pe care o făcea și am înțeles, ce era, ceea ce îi da putere și tinereță, și pe călugărul Joyeux, preotul dela IV zuavi, la fortul Malmaison în Octomvrie 1917, unde el fu decorat cu Legiunea de onoare, și încă pe mulți alții. Ori de câte ori întâmplările războiului m'au dus în fața unui preot, l-ași fi putut recunoaște după amestecul acela de concentrare și ardoare, care se vedea pe trăsăturile lui, unde se putea citi voința încordată spre un singur scop și jertfirea completă pentru acest scop a întregii lui ființe. Astfel, parcurgând aceste notițe, am revăzut fețe iluminate. De ași putea să dau aici reflexul lor!

Dar cifrele înseși iau acum cuvântul. Descopciați din acest tablou de onoare al catolicismului partea Franței. Între cei 73868 mobilizați, preoți și călugări sau călugărițe, Franța se înscrie cu 45253, aproape doue treimi, cu următoarea specificare: clerul secular: 23418; clerul regular: 9291; călugărițe 12554. Dintre 6098 morți, ea dă 4953 (3101 din clerul secular, 1517 din clerul regular, 335 călugărițe), aproape cinci șesimi. Numără mai mult de 14000 anunțați cu ordin de zi și decorați din 17000. Mgr. Tissier, episcop de Châlons, poate scrie cu tot dreptul, că opinia națională, „pusă în fața a atâtor mii de servicii și de holocauste, nu ar putea permite nedreptatea unei noi perse cuțini sau al unui nou exil”. Și acum să încercăm să străbatem prin această pădure de notițe.

II. Cei cari au revenit.

Cei cari au revenit, au fost toți acei călugări expulzați din Franța, cari îndată după mobilizare, trecură îndărăpt frontiera pentru a apăra țara din care ei erau excluși. Cei din Luxembourg fac în parte drumul pe jos până la Arlon, pentru că Germanii violează deja teritoriile neutre. Primarul mirat,

își ridică mâinile spre cer: — Preoți trec în țară! Aeam, domnilor, Republica nu va mai socoti, că nu aveți loc în țară...! Benedictini, Capucini, Dominicani, Carthausieni, Iezuiți, Asumptioniști vin în grabă. Din Anglia, din Italia, din Spania, din Belgia, aleargă spre patrie. Și chiar de mai departe, din Orient, dela capătul lumii. Ambasadorul nostru din Constantinopol scria: „Una dintre particularitățile, mobilizării (franceze) în Turcia a fost numărul mare al călugărilor mobilizați... Pe anumite vapoare călugării constituiau a patra parte din contingent... Se văzură deci procesiuni străni la Constantinopol; La Ierusalim fu cu totul altfel. Acolo călugării formau majoritatea mobilizaților. S'au prezentat în număr atât de mare la consulatul general, venind din toate colțurile Palestinei, încât agentul nostru ceru căilor ferate un tren special pentru a-i conduce la Iaffa. Se văzu în ziua aceea reîntoarcerea unui pelerinaj cu totul neobicinuit, despre care se vorbește încă pe linia Ierusalim: un tren de călugări cântând în cor imnul lui Rouget de l'Isle“. Acelaș entuziasm în Beyruth la plecarea călugărilor din Siria. „Eram îndesuiți pe puntea dinapoi, scrie un Iezuit... Înainte de plecare consulul Franței veni pe bord, strigă apelul, strânse mâna unui fiecăruia și ne adresă câteva cuvinte pline de căldură... Noi îi răspunserăm cântând Marseillaise și strigând: „Trăiască Franța!“ În port pe țărm, o mulțime de Maroniți și de Sirieni aclamau Franța ca pe patria lor. Pe toate casele flutura drapelul francez... Insuflețirea era atât de mare încât trei voluntari libanezi plecară cu noi. Alte sute le-ar fi urmat exemplul, dacă nu-i-ar fi calmat puțin.

Să căutăm acum în *Cartea de Aur*, ce au făcut în războiu, „acei cari au revenit“. *Ab uno disce omnes*. Câte unii ni-i vor arăta pe toți ceilalți. Nu am cercetat decât în primul volum, care se oprește la litera K. Primul pe care îl întâlnim este călugărul Audren din *Missions étrangères*, azi la Kieng-Tchang: pleacă sergent, în August 1918 este căpitan, cavaler al Legiunii de onoare, cinci anunțări. E de față la Charleroi, la Guise, la Marais de Saint Cond, la Arras, pe Somme, la Juvincourt în 16 April 1917, la Plessis de Roye (Martie 1918) la a doua Marne, pe Aisne, la atacul dela Hundingstellung (25 Oct. 1918); dar unde nu e de față? Evacuat sau rănit, revine. E lăudat, în anunțările sale, pentru vitejia și calmul său, pentru luarea unei pozițiuni și — un amănunt pe care îl vom regăsi;

mereu în notițe și care în cele din urmă, le dă un caracter particular — pentrucă s'a dus să caute un rănit între linii și pentrucă și-a readus sub ploaia gloanțelor pe unul dintre soldații săi răniți. În ofițer se arată preotul prin exercițiul deosebit al carității, care se găsește fără îndoială și aiurea, dar arareori în gradul acesta.

Părintele Catlin, dintre călugării Sfântului Spirit, profesor la seminarul francez din Roma, făcu o carieră strălucită în armată. Mobilizat ca sublocotenent la batalionul 9 vânători, va fi la sfârșitul războiului căpitan încredințat cu comanda unui batalion și ofițer al Legiunii de onoare. Două răniri și șase anunțări: Vauquois, Verdun, la Somme, Chemin des Dames, Priez. „Ofițer de mare valoare morală și profesională“. Intr'adevăr, fie în fruntea companiei, fie în fruntea batalionului, își prepară și termină cu succes toate operațiunile, ia tranșeele, atinge obiectivurile asignate. Rănit, rămâne la postul său. În asalt își electrizează soldații. „În 29 Septemvrie 1918 răpește cu sine batalionul la atacul unei poziții îngrădită cu apărări accesorii, pe care a luat-o. Continuă înaintarea trei kilometri pe un teren organizat puternic, capturând 200 prizonieri, șase piese de 105, patru de 77, douezeci mitraliere și a ținut poziția împotriva mai multor contra-atacuri ale dușmanului“. Iacă, dupăcât mi-se pare mie un vrednic șef de batalion de 31 de ani.

Dar mai sunt cei bătrâni, cari au revenit de bunăvoie. Părintele Alix, capucin, cam de șasezeci de ani, și ar avea într'adevăr dreptul la odihnă. E a fondat Casa de Leproși din Harrar. Împăratul Menelik l'a delegat pe lângă Piu al X. Își lasă această ambasadă și vine să se ofere ca preot militar. Dintre cele patru anunțări ale sale, dintre cari una pentru Legiunea de onoare, voi da pe această: „Angajat ca preot militar voluntar la vrâsta de 60 ani. Rănit de două ori prin explozie de obuz, pe câmpul de luptă, pe când își deprindea ministerul; a luat parte la marile ofenzive dela Somme, Chemin des Dames, din Lorena și la toate operațiunile corpului 2 de vânători din Martie până în Noemvrie 1918, împărțind peste tot locul îngrijirile și mângăerile sale bolnavilor și răniților, impunându-se tuturor ca pildă prin sufletul său mare, prin meritele sale rari și prin devotamentul său admirabil, mai ales în Flandre, în sarcina deosebit de grea de asanare a câmpurilor de luptă neîngrijite de vreme multă și în identificarea trupurilor părăsite“.

Părintele Delattre, assumptionist, e cam de aceeaș etate. A fost preot militar al corpului expeditionar francez la Madagascar în 1895. El vrea să mai servească. Și el se impune capildă (șase anunțări și Legiunea de onoare). Nu cunoaște riscul, exercită asupra tuturor „cea mai fericită influență prin cuvintele sale calde de încurajare și prin atitudinea sa plină de calm în foc“. Pe aceștia nu i-am cunoscut și îi cred mai robuști decât pe mititelul Părinte Dhaluin, care nu cântărea cincizeci de kilograme, pe care ordonanța sa îl purta ca pe o peană, când pe alocurea trecerea era grea și care, la rândul-i purta toată durerea batalionului său de vânători — mai robuști decât el, dar, desigur, mai puțin oțeliți sufletește.

Părintele Chéruy, tot un assumptionist, a revenit din Ierusalim prin Port-Said și Alexandria. E brancardier: nu lasă nici pe răniți fără ajutor, nici pe morți neîngropați (trei anunțări). Din mai mari depărtări a venit Părintele Danigo, Eudist în Canada, brancardier și preot militar la cererea sa (patru anunțări). În împrejurări critice se arată totdeauna întărire și pildă“. Fratele Duchêne s'a imbarcat la Constantinopol: soldat brancardier „totată de devotat pentru camarazii săi, pe cât de brav pe câmpul de luptă“. Medalia militară. Apoi Părintele Dufeu, Carthusian în Anglia, medalia militară și cinci anunțări, celebru prin stăruința sa în căutarea răniților și a morșilor, ucis la Mort-Homme, pe când căuta un refugiu răniților săi. Apoi Părintele Fontan, dintre Misionarii Imaculatei Concepțiunii de Lourdes, revenit din Argentina, anunțat de noue ori, medalia militară și cavaler al Legiunii de onoare, care, când cu explozia unei mine, sare în groapă, scapă un om acoperit cu pământ, aduce pe rând în spate trei răniți, trecând peste obstacole, însoțește patrulele și ajutoarele pentru a readuce pe răniți sau pentru a veni în ajutorul muribunzilor. Iată pe cei cari au revenit...

După Documentation Catholique trad.

S. ULPIAN.

Trei proclamații inedite din primăvara anului 1848.

Proclamația lui Aron Pumnul¹⁾.

Române.

Acesta va fi cugetul, fapta și vorba care să răsunе din graiul fiecăruia: să trăiască îndelung Impăratul constituțional al Austrii! să trăiască! să trăii!!! să trăiască națiunile din Tran-(silvan)ia, adeca cei magiară, secuie, Română și sase! să trăiască! să trăii!!! Cugetul, faptele și vorbele cele răsunătoare ale fiecăruia să fie: Pace! libertate! frățietate! iubirea în vorbe și fapte cătră tot omul care se află în patria noastră și voește înflorirea ei însă numai a sa, aceasta e devisa noastră, aceasta voința noastră, acesta propusul cel din urmă care însă e și

¹⁾ Intre actele anului 1848 din arhiva metropolitană din Blaj am dat de conceptul proclamației lui A. Pumnul prin care se convocau Românii la Blaj pentru adunarea națională dela Dumineca Tomei (30 Aprilie). Deși proclamația a circulat în mii de exemplare, nici până azi nu se cunoștea textul ei autentic. — Fostul prefect de legiune *Vasile Moldovan* în ale sale *Memorii din 1848—49* (Brașov, 1895) la pp. 9—10, reproduce cuprinsul ei, traducându-l după un rezumat făcut în limba maghiară. Acest rezumat îl aflăm și la dl *Teodor V. Păcățian* în *Cartea de aur* (Sibiu, 1904) v. I, ed. II, pp. 253—254, cu unele modificări stilare. (Nicolae Brânzeu în »Școalele din Blaj« (Sibiu, 1898) la pp. 82—83, reproduce textul după *Memoriile* lui V. Moldovan).

Proclamația nu poartă dată, o putem însă fixa pentru primele zile ale lui Aprilie (1—6 Apr). În 1 Aprilie Iancu, A. Papiu (Ilarian) și alți canceliști din Târgu-Mureș veniseră la Blaj pentru a se consfătui cu profesorii și canonicii de aici în chestiunea convocării adunării dela Dumineca Tomei privitor la care deja în 26 Martie primiseră propunerea blăjenilor comunicată lor prin tinărul Inspector N. Bârlea.

Redactarea proclamației chemătoare la adunare se vede a fost încredințată lui Aron Pumnul, unul din cei mai tineri și mai însuflețiți profesori din Blaj și care era simpatizatul »tinerimii studioase«. În 6 Aprilie deja, teologii și studențimea din Blaj avea proclamația copiată în 400 de exemplare și stăteau gata de plecare pe vacanța Paștilor pentru a o împărți prin sate. (Cf. V. Moldovan, o. c. pp. 10—11).

voia lu Dzeu, căci dânsul a zis: *să iubești pe deaproapele tău ca pe tine însuși* însă aceasta n'a fost până acum pentru că Românii n'au avut drepturile ce se cuvin unei națiuni, ei au avut numai dergătorie, însă drepturi nu, acestea drepturi ce i-s'au cuvenit de mult, acum ni-le dă spiritul timpului dacă vom voi să le acuprindem, însă cum? au doară se vor arunca în brațele noastre fără vreme? nici decât, ci acelea trebuie să le câștigăm noi pe calea legii, adeca prin cerere, însă cine va cere? au doară Episcopul? însă de unde are dânsul împuterirea dată, dela Români? aceasta nu o are și pentru aceia nici nu poate cere în numele națiunii, proclamațiune încă nu poate face, pentru că dergătoria dânsului e manuducerea credincioșilor săi cătră mântuirea sufletului și alta nimica, cine va cere dară pentru Români? deoarece ei n'au reprezentatori în Detă? nimenea nu se află fără numai ei, chiar pientru aceia dară ei trebuie să ceară înțelegându-se între sine, ceas(t)ă înțelegere însă nu se poate face fără numai adunându-ne la un loc și sfātuindu-ne unul cu altul ce am ave lipsă mai mare a cere; pentru aceea e Datoria fiecărui P(roto)pop, Preot, sau mirian, a se învoi fără întârziere, ca să se adune pe Dumineca Tomei în Blaj toți P(roto)popii cu câte doi Preoți, și cu câte 2 oameni, din tot satul românesc fie unit fie neunit tot atâta, căci toți s(ân)t Români. Aceasta o poștește dela voi Ppopi strinsa voastră dergătorie ca să fericiți pre credincioșii voștri, aciasta e dergătoria și acelu mai de pe urmă Român Transilvan; deci nu așteptați prea onorați Ppopi ca să Vă cheme praebunul nostru Episcop căci dânsul nu poate face, deșteptați-Vă și îl ușurați de aceia grea rezponzabilitate înștințați-l ca pe un Părinte al națiunii noastre că veți veni pe Dumineca Tomii, și veniți cu toți căci aceaș o poștește însași mântuinția națiunii noastre, nu Vă temeți de nimenia. Spuneți Ungurilor Secuilor și Sașilor că noi îi iubim ca pe frații nostri cu cari locuim într'o patrie, spuneți-le cu cuvântu și arătați și cu fapta că noi îi iubim, însă e drept ca și ei să (ne) iubească și să corăspundă iubirei noastre ce o avem cătră ei, spuneți-le în gura mare că noi nu voim a câștiga drepturile omenimei prin sabie ci prin legile minței sănătoase, și pentru aceia ne adunăm să ne înțelegem cari sunt drepturile aceleaș căci dreptul câștigat cu sabia nu e drept ci repire și usurpăciune, și ține numai până când se ruginește sabia, sau se desputește mâna ce-o poartă, și atunci înceată, însă dreptul întemeiat

pe mintea cea sănătoasă ține până ține mintea, spuneți națiunilor celorlalte că armele le-au aflat mintea omenească ca să se apere oamenii cu ele de fiere sălbatice și crude iară nu ca să se omoară oamenii cu ele, spuneți-le să urmeze și dânsule acestea principe și atunci nu avem lipsă de tunuri mai mult, spuneți să urmeze acestea principe cari ne chiamă pe toți fii Patrii să (ne) îmbrățișem și să ne sărutăm frățiește strigând **să trăiască frățietatea!** — aceaș e frățietatea cea adevărată pe care e întemeiată fericirea Patrii cea din lăuntru, căci atunci nu să va mai teme Sasul sau Ungurul di Român, nici Românul nu va mai urî pe Sas și Ungur ci vom fi frați prè cum se cuvine, și vom conlucra cu toți după putere spre înflorirea Patrii, trăind Ungurul cu Ungurul! Românul cu R. căci înaintea rațiunii = minții sănătoasei e om de nimica și blăstămat care fiind născut din sânul unei națiuni voește să se prefacă întralta, deci înaintea rațiunii e om de nimica, care fiind născut român s'ar zice că e ungur, sau care fiind născut ungur s'ar zice a fi german sau român, spunețile acestea principe și eu nu cred că va fi vreun ungur cu mintea sănătoasă care să le poată reprobă, unul ca acela n'are minte sănătoasă și lucră după sensualitate, deci cauza noastră română e sfântă și sfinte mijloacele prin cari voim a câștiga, e sfânt înaintea lui Dzeu și înaintea oamenilor modul prin care voim a o câștiga, așadară în contra înființării ei numai oameni blăstămați pot lucra, de cari chiar pentru aceia nu trebuie să ascultăm, auziți dară Români! uniți-Vă cu voința și îndemnați pe Onorații Ppopi a veni la Blaj pe Dumineca după Paști și tot satul câte 2 oameni, ca să ne înțelegem despre celea ce avem să le cerem dela Deta ce se va aduna cât mai curund, adeca dela Părinții Patrii noastre și ai nostri, cari abunăsamă s(ân)t gata să ne dea cele de lipsă numai noi să le știm cere; acesta e singurul mod de a puta face o cerere universală și altul nu, aceasta de o vom face ne vom împlini dergătoria ce o avem cătră noi cătră Patrie și Națiune, iar de nu o vom face sântem necredincioși cătră Patrie cătră Domnitoriul nostru și cătră Națiune, ce nu va rămâne neînsemnat în Istoria Națiunei, și prin urmare venitorimea oamenilor de omenie ne vor binecuvânta saune vor blestăma pe cum vom fi vrednici.

Vivat Nația Română.

Manifestul Tuturor Românilor Transilvani către Patria lor. ¹⁾

Fie Libertate, egalitate, frățietate!!!

Acestea trei cuvinte mari sunt condiționate numai dela celea 12 puncturi publicate în Ungaria. Românii însă punctul 3²⁾ și 12³⁾ îl pricep și îl voesc numai sub următoarele condiții.

Transilvania încă va avea în veci Dieta-provincială.

Transilvania se poate uni cu Ungaria, însă mai întâiu se vor șterge și nimici de tot celea trei constituții cu toate barbarele lor privilegiuri; toate Diplomele nobilitare se vor arde, aceasta e egalitate. Numirea naționalităților Istorico-Juridice va înceta cu totul, noi cunoaștem numai Transilvani.

Transilvania se va împărți și rotunzi din nou. Toate numirile de Comitate, Scaune și Districte se șterg. Impărțirea va avea măsuri de 80—100 mii suflete, va respecta și naționalitatea genetică, ca în Nouele Cantoane ori unde se poate să vină numai o nație curată; amestecul mai jos de $\frac{1}{4}$ nu va fi socotit.

Cantoanele curat Române vor avea administrația internă română, celea secuești Ungurească, celea curat săsești nem-

¹⁾ Aflată în arhiva mitr. din Blaj, între actele anului 1848 sub Nro 655. Intr'o scrisoare din 22 Martie v. (3 Aprilie n.) protopopul Mediașului, Ștefan Moldovan, cerea episcopului Lemeni sfat cu privire la conceptul de răspuns (alăturat în copie) a comunității române din Mediaș pe care voiau să-l dea la provocarea directorului poliției de acolo (Friedrich Biedersfeld) ca și Românii să între în garda națională săsească. (Vezi documentele în *Transilvania pe 1875*, Nro 18 pp. 201—202). Pe lângă copia acestui proiect de răspuns, protopopul Moldovan alătură și copia manifestului acestuia despre care se exprimă în scrisoare în terminii următori: »Mai circulează pe aici și un alt manifest în ton liberal, carele spre cunoștință îl închid«.

După stil și idei *înclin a crede, că aceasta e uoa din proclamațiile lui S. Bărnăușiu*, dacă se va adevăra, că nu m'a înșelat credința, prin aceasta se va completa golul lăsat de Rapiu-Ilarian în Istoria Românilor din Dacia sup., v. II. p. 274 unde spunea, că: »Proclamațiunea lui Bărnăușiu din 25 Martie încă nu o avem la mână!« și astfel nu-și putea realiza promisiunea dela p. 97 de a o tipări ca al V-lea document justificativ; — și va înceta totodată »durerea« și se va șterge »rușinea« amintită de dl Bogdan-Duică (Viața și ideile lui Simion Bărnăușiu p. 75 nota 4) de a nu-i cunoaște »nici în 1923« textul român autentic.

²⁾ Dietă anuală la Pesta.

³⁾ Uniunea cu Transilvania.

țiască, în celea amestecate pe $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$, se vor primi hârtii în două limbi, se vor ținea traducători plătiți.

La Dietă se vor face alegerile tocmai ca în Nord-America din tot poporul. În dietă se va vorbi în 3 limbi, ci legile se vor compune în limba majorității locuitorilor, se vor da însă și traducții autentice, la celea două popoare.

Noi în cuprinsul Ungariei, și al Transilvaniei credem în patru naționalități genetice, a le căror viață atârnă de la cultura și literatura lor, adeca: 5 milioane slavi, 4 milioane magiari, 3 milioane români și 1 milion germani, celealalte popoare amărnte nu se vor putea ținea nici 50 ani; celea patru vor avea viață vecinică, sau moarte de o dată.

Sub acestea condiții uitare de toate relele suferite, frățietate. Dușmanilor moarte!

Proclamația tinărului din Viena ¹⁾.

(Retraducere din ungurește).

Frați Români!

Ziua dreptății vecinice, libertatea a răsărit și încălzește cu dulce hrană inimile tuturor popoarelor, cari în decurs de veacuri au fost subjugate de absolutismul și tirănia claselor privilegiate.

¹⁾ În arhiva mitropoliei din Blaj, la documentele anului 1848, sub nr. 728 se află scrisoarea din (Cluj) 8 Aprilie 1848 a guvernatorului Ardealului contele Iosif Teleki către Ioan Lemeni în care face cunoscut episcopului, că un teolog (ifju oláh pap) din institutul Pazmaneu din Viena, reîntorcându-se în Ardeal a adus cu sine o proclamație adresată către poporul român pentru a o distribui. La scrisoare e alăturată traducerea ungurească a acestei proclamații, despre care guvernatorul spune, că dintru-nceput a fost compusă în românește (eredetileg oláh nyelven készített). Scrisoarea amintește despre principiile condamnabile (sistarea robotei etc.) ale acestei proclamații care ar putea să tulbure siguranța publică, și provoacă în mod confidențial dar totodată serios (bizalmasán de egyszermind komolyan) pe episcopul din Blaj că deoarece respectivul teolog aparține diecezei Sfinției Sale, pe acesta cât ce se va presenta în dieceză, să-l citeze înaintea sa și să-l întrebe foarte rigoros, că cine l-a imputernicit să compună și să distribuie acea proclamație (a legszigorubban kérdeztesse, kitől hatalmaztatott légyen föl, azon föl szolítás készítésére és ki osztására?) și apoi ținându-l sub pază strictă, dar deamănă (kemény, de illő őrizet alatt tartván) să nu-i fie greu de-ai trimite numai decât informații detaliate. Dl Bogdan-Duică în baza informațiilor culese din G. Klapka, Memorién și din Iohann Czetz, Der

Să știți fraților, că nici un popor nu e azi în robie, ci toate se împărtășesc de-o libertate nespus de dulce, azi nu mai e iobag și nemeș, nu mai sunt domni și slugi, ci numai oameni liberi, cu toții pe-o formă.

Dar cu toate acestea fraților, mai este un popor nefericit, care geme sub jugul tirăniei nedrepte și-a fărădelegii. Acesta e poporul român din Ardeal — acești urmași nenorociți a viteazului popor roman, — acești nepoți a marilor Corvini — cari au fost mântuitorii popoarelor și-a creștinilor de sub jugul păgân, — așa e fraților, numai noi mai durmim încă în somnul moleșelii, amorțiți sub jugul apăsării. Dar a sosit vremea,

Feldzug in Siebenbürgen p. 178 - 179, în cartea dsale »Viața și ideile lui Simion Bărnuțiu«, p. 71, face următoarea amintire: »In Cluj Ungurii *nălciseră* un popă tânăr, venit din Pazmaneu, din Viena, cu proclamații anti-ungurești și dacoromane«. Nălcuirea Ungurilor, căreia s'ar părea că dl Bogdan-Duică nu-i dă mult crezemânt, a fost însă o realitate. — Dau proclamația în traducere românească. Că cine va fi fost teologul venit din Pazmaneu nu pot afirma cu siguranță. În *indicele* (Index expeditorum) anului 1844 găsesc la litera V. următoarea indicație: »Vienna. Pro-clerico mittitur *Basilius Gherasim*, 921. 923« în cel din 1846 »Vienna, Kajan ad foundationem mittitur 1200—1256«. iar în cel din 1847, la litera S.: »Seminarium. *Ioannes Pomphilie* mittitur Viennam, *Ioannes Filipán* et *Ioannes Ratz* Pestinum, 1299.

În exhibitul anilor respectivi, (respectiv Protocolul presidiat) la numerii indicați am aflat, că Vasile Gherasim era trimis (în 30 Sept. 1844) în locul lui Vasile Kutfalvi care terminase și că Gherasim era absolvent de drepturi »Absolutus Jurista«, iar de drum i-s'a dat 55 florini. Caian, cel trimis în Sept. 1846, terminase cu eminent filosofia la Blaj și în Pazmaneu ia locul lui Aron Pumnuț (»In locum Aaronis Pumne«. Că dintre Vasile Gherasim, Caian și Ioan Panfilie, oare care se va fi reîntors în 1848 cu proclamațiile, rămâne de dovedit.

Avem însă o altă indicație mai precisă. *Jakab Elek* în cartea sa »*Szabadságharcunk történetéhez visszaemlékezés* 1848-1849«. (Budapest 1880) p. 82 - 82, ne spune, că în 8 Aprilie a venit din politehnicul din Viena tânărul *Gheorghe Jura* de loc din Brașov și a adus din Pesta câteva proclamații, pe cari le-a dat tatălui său, fostului său profer *Gheorghe Barițiu* și pretinului său dela liceul din Cluj *Ioan Petrovici*. *Jakab* dă și cuprinsul proclamației, care e de fapt eștras din proclamația aceasta.

În protocolul presial al anului 1845 din archiva mitropolitană din Blaj la Nro 119 din 3 Febr. se află încunoștințarea guvernului din 11 Ian. 1845 (nr. 311), prin care face cunoscut, că »Majestatea Sa a deschis loc de procopsință în Institutul Polytechnic din Viena și la 5 tineri transilvani cu ajutor pe an de 200 fl. din fundul neguțietoresc a Patriei... «

Fiind o indicație mai precisă, poate să fie mai aproape de adevăr.

treziți-Vă frați români!! și vedeți, că oftaturile și lacrimile pe cari de veacuri le-ați vărsat pentru soarta voastră tristă și crudă, n'au rămas neascultate. Dzeu a deschis acum raiul libertății pentru eliberarea neamului nostru; acuma e vremea să ștergem de pe fața omenirii uriciunea robiei — rușinea veacurilor, — și atunci aveți să simțiți fericirea cea cerească, că și românul e om, provăzut cu drepturi omenești, și nu iobag și rob al altor neamuri.

Simțământul acesta sfânt să vă îmbărbăteze piepturile voastre, să vă dea curaj, ca libertatea care vi se întinde să o puteți îmbrățișa cu toată puterea. — Cine nu va înțelege chemarea aceasta înaltă și această datorie strânsă, nu e vrednic mai mult de mila cerească și de numele de român.

Iubiți Frați! nu ne trebuie decât un singur gând o singură voință, și toate dorințele ne sunt împlinite — aceasta e Unirea! spun unirea cu Ungaria, și împărțășirea în toate drepturile și legile ei nobile și marinimoase, cari sunt aplicate omenirii. La aceasta fraților! suntem chemați chiar din partea ungurenilor vecini, cari cu frăție își întind mâinile pentru ridicarea și fericirea noastră. Pentru cererea acestor drepturi noi suntem îndreptățiți chiar și de însași natura, de însași soarta noastră tristă pentru că 1,300,000 de români sunt trei părți din locuitorii Ardealului, cari de veacuri nu ne-am împărțășit de alte drepturi, decât de purtarea tuturor sarcinilor și de toate năcazurile țării; acuma avem dreptul să cerem, ca după atâtea suferințe pe cari le-am îndurat dela un popor venetic și dela neamuri străine, să primim și noi răsplata meritată. Așa dară Fraților: ridicați numai glasul și 1,300,000 de oftaturi ferbinți vor glăsui libertatea cea scumpă și egalitatea cea adevărată. Fraților! hotărîrea noastră și voința noastră cea mai de pe urmă e să le cerem acestea și să le câștigăm chiar și cu vărsarea sângelui nostru.

Să strigați fraților din toate puterile, că noi nu vrem să fim și pe mai departe robii națiilor străine în sânul țării noastre! aceasta să vă fie deviza, aceasta bătaia inimii voastre. — Am suferit destul.

Dr. CORIOLAN SUCIU.

Iarăș franciscanii la Milcov.

În dorința de a contribui din nou la rezolvarea chestiunii pe care n'am putut-o trece cu vederea într'un studiu privitor la clerul din dieceza Cumanilor, credem că e bine a da un răspuns obiectiv la articolul »Franciscanii lucrează la Milcov înainte de 1241«, publicat în *Cultura Creștină* (XIV 132—140)¹.

Mai întâiu, ținem să precizăm și să punem încă odată în relief teza pe care am apărât-o în articolul nostru »Franciscanii în Moldova și Muntenia înainte de 1241«, apărut tot în *Cultura Creștină* (XIV 52—4 și 140—3). Scrisesem acolo lămurit că supunem la o »cercetare critică argumentele pe cari se întemeiază teza expusă« despre existența fraților minori în eparhia cumană (pag. 53). Rezultatul acestei cercetări a fost că *nici unul din argumentele aduse până acum nu dovedește existența franciscanilor în acea dieceză*. În modul nostru de procedare se cuprindea și o invitare implicită la aducerea altor argumente. În fața acestei constatări, cad dela sine mai multe neînțelegeri. Astfel n'am scris și n'am putut scrie că »frații minori n'au fost în dieceza cumană«, ci am arătat numai că prezența lor în acea eparhie *nu s'a dovedit până acuma*; n'am »cântat victorie« împotriva existenței lor la Milcov, ci am dovedit numai *netemeinicia argumentelor aduse*; n'am pretins a fi descoperit, în raportul lui Carpini, un *document pozitiv* împotriva prezenței fraților minori în Moldova, ci numai împotriva afirmării că Ioan de Plano Carpini ar fi trecut cu tovarășii săi prin Cumania dintre Carpați și Siret; n'am tras niciodată concluzia oă, dacă Carpini n'a trecut prin Moldova, atunci n'au existat frați minori în eparhia de Milcov, ci am dovedit numai că argumentele invocate nu dovedesc această prezență; n'am afirmat că s'ar fi »sustținut până în prezent o greșeală«, ci numai că s'a cântat o teză nedovedită. Credem, așadar, că e mare deosebire între teza noastră și aceea care ni se atribue. Dealtminteri, și autorul articolului la care răspundem, recunoaște că »afirmațiunea părinților minori (conventuali) până acum nu și-a găsit un reazem sigur pentru a proba existența lor în Moldova chiar dela începutul ordinului minorilor«. Ia'ă deci un câștig și un progres în rezolvarea istorică a chestiunii pe care n'am atins-o din antagonism, ci numai pentru că n'o puteam trece cu vederea fără a ne atrage nota părtinirii, fiind vorba despre un studiu privitor la clerul din eparhia cumană.

Nu mai rămâne deci altceva de făcut decât să se descopere alte argumente. Autorul a descoperit trei, dintre cari unul e »probabil«, al doilea »cu totul sigur«, iar al treilea »de o mai

¹) Cu privire la punctul întâiu din articolul la care răspundem, n'avem altceva de zis decât »sapienti sat«, având în vedere îndemnurile din 15 Sept. 1910, cuprinse în »Normae a card. praefecto S. Congregationis religiosorum sodalium praepositae«.

mare autoritate (pag. 138—9). Să le supunem și pe acestea la o critică istorică, numai în interesul adevărului.

È vorba mai întâiu de o »argumentație de analogie«. Iată argumentul: Dominicanii se află »aproape pretutindeni« împreună cu frații minori; cum însă prezența dominicanilor în eparhia cumană e cu totul sigură, »să nu se afle oare și aci frații minori împreună cu frații predicatori« sau dominicani? (pag. 138). Premisa din fruntea argumentului se dovedește mai întâiu din »legătura sufletească« între sfântul Francisc și Dominic, care »s'a păstrat și se păstrează și azi între fiii lor«; apoi din unele însărcinări papale date dominicanilor și franciscanilor, ca de pildă misiunea trimisă la șahul Miramolin al Marocului (pag. 138). Răspundem că din »legătura sufletească« între cele două ordine, nu urmează că ele lucrează pretutindeni, prin urmare și în eparhia cumană, împreună; istoria ne arată doar că existau chiar în acea epocă misiuni exclusiv dominicane, precum erau și misiuni exclusiv franciscane. Colaborarea lor deci trebuie dovedită. Cât privește însărcinările papale date dominicanilor și franciscanilor, să se noteze că frații minori sunt pomeniți explicit în document alături de dominicani, cum arată chiar documentul citat de autor: »Honorius patribus praedicatoribus et minoribus in regno Miramolini, a sede apostolica destinatis«. Dece în documentele eparhiei cumane nu găsim o asemenea mențiune a fraților minori alături de frații predicatori? Așadar: colaborarea se admite unde se dovedește, iar unde nu se dovedește, se pune semnul întrebării. Cade deci »argumentația de analogie«.

Al doilea argument, care trebuie să dovedească »cu toată siguranța că frații minori au fost tovarăși fraților predicatori și în dieceza cumană«, e un pasaj din cartea scrisă latinește de Wilhelm Schmidt. *Romano-catholici per Moldaviam episcopatus et rei romano-catholicae res gestae* (Budapesta 1887) 14. Să analizăm textul autorului. Pornind dela câmpul de activitate a episcopului dominican Teodoric, istoricul Schmidt exclamă: »Vasta sane regio, sudoreque plurimorum amore Dei proximique flagrantissimorum digna virorum«. Nu sunt cuvintele unui document, ci o exclamație a autorului, care scrie în limba latină. Urmează chemarea mai multor dominicani din partea lui Teodoric, prin intervenția papii, în eparhia cumană, în anul 1228, făcându-se aluzie la documentul pe care se întemeiază această afirmare și scriindu-se greșit »general« în loc de »provincial«. E de notat iarăș că nu se citează cuvintele documentului, ci se face numai aluzie la el: »Ut itaque fidelium gregem sibi commissorum facilius tueatur et augeat, exoratis ad id a summo pontifice litteris, Theodoricus ab ordinis proprii magistro generali — 1228 — fratres requirit quam plurimos«. Documentul la care se face aluzie, fără a i se cita cuvintele, e scrisoarea din 21 Martie 1228 a papii Grigorie IX către provincialul (nu generalul) din Ungaria al fraților predicatori, prin care i se poruncește a trimite dominicani destoinici în eparhia cumană a lui Teodoric.

Scrisoarea a fost analizată de noi în *Cultura Creștină* (XII 231), și nu cuprinde nici cea mai mică aluzie la pretinsa chemare a fraților minori în dieceza Cumanilor. Indată după aceasta, Schmidt adaugă dela sine, fără nici o dovadă, fără nici un document, părerea sa particulară că Teodoric ar fi chemat în această tovarășie de muncitori în via Domnului și pe părinții minori ai sfântului Francisc: »*adscitis in hanc suam operariorum in vinea Domini societatem s. Francisci minorum patribus*»; iar în notă arată că »*confraternitatea fraților peregrinanți*« n'a existat în această epocă, ci mult mai târziu. Din materialul privitor la istoricul cărții lui Schmidt, material ce ne stă la dispoziție, putem arăta că izvorul informației despre chemarea fraților minori în eparhia cumană, sunt niște părinți conventuali din Moldova. Acesta e deci „documentul“ din care ar trebui să reieasă »*cu toată siguranța*« existența fraților minori în dieceza cumană: părerea nedovedită a unui scriitor din jumătatea a doua a veacului al 19-lea cu privire la un pretins eveniment din jumătatea întâia a veacului al 13-lea. Cade prin urmare și acest »document« împreună cu comentarul filologic care-l însoțește.

Argumentul al treilea se întemeiază pe bula lui Grigorie, IX, din 11 Iunie 1239, »*Cum hora undecima sit diei*«, despre care se serie că „pare a nu fi fost cunoscută până acum“. Noi am cunoscut-o și am și răspuns la acest argument în *Cultura Creștină* (XIV 140—1). Relevând din nou ceace am pus acolo în notă, observăm că bula se reinnoiește și se amplifică la 1245, dar e vorba tot de »*proficiscentibus*« și nu de »*existentibus*« sau »*morantibus*«. Incolo, n'avem nimic de adăugat la răspunsul nostru.

Ca o „întărire“ a celor trei argumente, autorul mai aduce trei mențiuni despre frații minori după năvălirea Mongolilor (1241), în epoca tătară (cuprinsă între 1241 și înființarea principatelor). Deși ele nu sunt *ad rem*, într-o cât noi am limitat chestia până la 1241; deși ele n'au ce »*întări*« după căderea celor trei argumente; deși din prezența fraților minori în părțile noastre în epoca tătară nu se poate concluda că ei au existat aici și în epoca cumană: credem totuș de cuviință să notăm, că mențiunile aduse ca »*întărire*« nu dovedesc prezența fraților minori în Moldova și Muntenia nici în epoca tătară; și aceasta din două motive: 1) la 1350 nu e vorba despre Cumanii din eparhia distrusă a Milcovului, ci de cei din Ungaria; 2) împărăția valaho-bulgară a Asenizilor nu s'a extins niciodată la nordul Dunării, așa că Muntenia și a fortiori Moldova nu alcătuiau o parte a acelei împărății. Suntem gata a dovedi ori când aceste două adevăruri. Cu aceasta însă, cad dela sine și cele trei »*întăriri*«.

Sfârșind, reluăm iarăș vechea noastră teză: *argumentele aduse până acum nu dovedesc existența fraților minori în eparhia cumană*. În așteptarea altor argumente, ne declarăm gata a înregistra cu satisfacție vreun document pozitiv, care ar dovedi existența franciscanilor în dieceza lui Teodoric al Cumanilor.

Dr. IOAN FERENȚ.

Eugenia de Guérin.

Catolicismul din Franța a reușit, chiar și'n decursul secolului XIX. și XX., ca pe lângă numeroșii apostoli ai credinței — să aibă și o pleiadă de suflete feminine, suflete de elită, cari prin zel și devotament au știut să creieze în jurul lor o atmosferă de adevărat cult atrăgând spre cer privirea și celor mai profani. (Cf. și editorialul nostru din nrul prezent!)

Unul dintre aceste suflete alese este Eugenia de Guérin, născută la 1805 în Tarn, episcopia Albi. La ea se remarcă dorul de apostolat și catehizat, dor ce încolțise de timpuriu în inima-i nobilă. Primul său discipol îi fu fratele, mai tânăr cu 5 ani decât ea, Maurițiu, scriitor de seamă, dar care se stinse la etatea de 29 ani.

Rămași orfani de micuți, au ajuns într'un presbiteriu, unde Eugenia nu încetă de a supraveghia și de a povălui pe fratele său, iar după ce acesta păși în viață, prin o corespondență intimă continuă să exercite o influință binefăcătoare asupra spiritului și inimii lui. Moartea prematură a lui Maurițiu o copleși de durere; dar ea se resemnă cu duioșie fiind convinsă, că a murit ca bun creștin. În *ziarul* său intim își notează admirabilele sentimente din acest prilej cu dedicația: »*Lui Maurițiu, în cer*«, devenind din clipa aceasta păzitoarea credincioasă a unui scump mormânt.

Mântuirea fratelui său — ce a fost ținta și misiunea ei — nu-i epuizează zelul neadormit, ci începe o rodnică activitate de cateheză voluntară printre săraci și copii, în mijlocul cărora trăia și petrecea cu drag.

Din »*Oeuvres complètes*« și mai ales din »*Lettres à Louise du Bayne*« aflăm cât fu opera ei de necesară și importantă în acel colț al Albigeois-ului, unde populația incultă, prea puțin creștină, aproape sălbatică trăia'n superstițiile medievale, pe cari anticlericalismul răspândit de burghezia volteriană o reînprospetară pe la 1830.

Credeau în existența *pricolicilor*, monstri fără grumazi și fără cap, cari fac teribile ravagii în turme și'n păstori și atacă pe copile, ba erau de convingerea că acești »*loups-garous*« sunt preoți travestiți.

În acest ținut nelegiuit era Cayla, o oază, în care găsi, Eugenia de Guérin intimitate într'o familie creștină alternând munca cu lectura, iar ca încheiere discutând asupra celor cete. Îndeletnicirile acestea le schimba adeseori cu catehizarea servitorilor, cari lăsau mult de dorit în ce privește morala și cucernicia.

Cu multă plăcere și dragoste se ocupă de copii, cari la rândul lor o iubeau cu toată căldura inimii lor sincete, căci știa să se identifice cu ei. În serile lungi de iarnă le asculta basmele spuse de cei, cari împleteau corfe sau curățiau nuci.

Ii dădeau locul de onoare, înaintea focului. Ei îi era rezervată cea mai mare piatră dintre toate, pe cari le ocupa anturajul guraliv, de a care afla noutățile localnice, cum cutare avea patru miei, altul o atare găină pestriță etc. Câte unul mai atent arunca vreascuri pe foc, ca să-i fie cald **domnișoarei**. În nevinovăția lor erau atât de nepăsător și de primitivi încât Eugenia de Guérin, cu tot zelul, abia reuși să-i învețe cine i-a creat, cine le-a dat viața. Unul mai mititel, la toate întrebările ce i-le adresa Eugenia, răspundea: Nu știu! (Tai-pa!) și i-a rămas numele Tai-pa; nume devenit simbolic, ba chiar generic, pe care fiecare dintre acești naivi neofiți cu dreptul și'l putea discuta.

Cu toate acestea Eugenia nu se descurajă ci rămânând constantă, totuș nu-și făcea iluzii, ca să nu aibă mai târziu decepții. Și misiunea ei n'a rămas stearpă. Generația acestor primitivi, în a căror viață obscură făcu să se strecoare razele bunătății dumnezeiești sfârși prin a o înțelege și urma.

Sufletul său, prin contactul zilnic cu acești copii desmoșteniți ai naturii câștigă un sentiment adânc al umanității, care se resimte în celea mai multe din scrisorile sale, din cari aflăm între altele, cât de mare este numărul finușilor săi, cum asistă odată în acelaș timp la un caz de naștere și la altul de deces, care o impresionase cu atât mai adânc, că trebuia să vadă indiferentismul fiului celei moarte făcând celea necesare fără de cel mai mic semn de regret.

Un punct însemnat din programul său fu îngrijirea bolnavilor săraci în spitalul din *Pausadou*, unde avu cel mai vast teren pentru deprinderea adevăratei carități creștinești.

Eugenia de Guérin și-a ales calea sacrificiului ca cea mai scurtă pentru a ajunge mai curând la perfecțiune și astfel să se poată apropia mai mult de Hristos rămânând până la moarte cateheta celor mici, celor săraci, celor părăsiți de toată lumea, prietena mult iubită a micilor *Tai-pa*, sufletul privilegiat de apostol al celor cari sufer și mor¹⁾.

E. BODOCAN.

---

¹⁾ Cf. *La Croix*, 12, 818.

INSEMNAȚI.

Apariția Noului Testament românesc cu note. *Un adevărat eveniment religios. Intr'un drăguț format de 16 cu mai mult de 800 pagini tipărite citeț, pe hârtie bună, conținând întreg textul pe românește, adnotat cu pricepere și pe scurt de harnicul canonic dela Blaj Dr. Ioan Bălan apare mult așteptata, mult dorita Biblie românească. Este deocamdată numai Noul Testament. Este însă — după atâta dor de Sf. Scriptură — de ajuns. Traducerea este corectă și îngrijită, utilizându-se textul clasic clainian. Notele explicative sunt așezate la călcâiul celor două coloane de pe fiecare pagină și au alături un bogat conținut de texte paralele în citație, sunt însă lămurite și lamuritoare, deși poate prea sobrii.*

Episcopul Frențiu editând volumul canonicului Bălan nu a răsplătit numai munca istovitoare a scriitorului, ci a așezat în mâinile zecilor de mii pânea albă a cuvântului lui Dumnezeu, contrabalansând totodată enormele pagube sufletești aduse de nenorocitele ediții britanice.

Acestei cărți — ieftine și ca preț (se vinde legată cu lei 50) — nu e nevoie să i-se facă reclamă: în câteva luni de sigur vor dispărea de pe piață ultimele ei exemplare; am dori însă ca din de cu vreme intelectualii toți, preoțimea și mai ales preoțimea din regiunile infectate de secte eretice să o procure în număr mare. Este cel mai mare bine ce se va face tuturor celor dornici de lumină, de mângâiere, de adevăr. (Dr. I. C.)

Conferențele religioase și exercițiile spirituale pentru intelectuali. De pregătire pentru înălțătoarele zile de Paști s'au ținut la Cluj, Arad și Lugoj conferențe religioase și exerciții spirituale pentru intelectuali. La Cluj a vorbit Păr. I. Agârbiceanu (14—17 April) iar la Arad (2—5 April) și Lugoj (9—12 April) can. Dr. Ioan Coltor. Ascultate cu mult interes și cu multă dragoste și de uniți și de ortodocși au avut darul să aprindă și să încălzească sufletele doritoare de pacea pe care numai creștinismul o poate da. Lăsăm să urmeze o parte din aprecierea ce s'a făcut de frații ortodocși dela Arad în organul oficial al eparhiei lor »Biserica și Școala« Nr. 15 din 12 April c., lăsând la o parte finala, care regretă că oratorului dela Arad, nefiind ortodox nu a putut simți ceea ce simte sincer

un apostol al ortodoxiei, care dacă și nu știe vorbi frumos știe face lucruri frumoase:

»Templul greco-catolic ori cât de mic în aparență, având două coruri spațioase, e destul de încăpător. Conducătorii-aranjori foarte prevăzători s'au îngrijit ca publicul să poată asculta șezând, așa că naia atât cea rezervată pentru bărbați cât și cea pentru femei era împodobită cu rânduri de scaune cari se ocupau mereu de oaspeții poștiți. Credincioșii băștinași plasați în strane, publicul »chemat« adăpostit pe scaunele din naie și corurile ticsite de elevii și elevele școalelor noastre — îți fac plăcuta impresie de a vedea și a te bucura văzând *intelectuali* români adunați în biserică nu »oficial« cum se face la serbările naționale. ci pur și simplu pentru a asculta cuvântul lui Dumnezeu prin gura preotului fie el chiar unit. Privind publicul ce aștepta sâos, vorbind fără gălăgie, despre daravelele lor — pieptul mi-se umplea de speranțe: iată și românul intelectual ridicat pe treapta celui din apus, care știe să se însuflețească, știe să se *spiritualizeze* și prin cuvântul ieșit din gură preoțească! Progres mare.

Fefe ce nici măcar la Tedeumurile din Catedrală nu se arătaseră până aci, apăreau în tinda acestei biseri cuți și după ce-și roteau ochii străin prin naia femeilor, cu pași nesiguri și cu mișcări stângace se îndreptau către vre-un scaun răzimat la braț de părintele-prota să nu alunece cumva să se facă și mai caraghios din ce este.

»Nefericitul ăsta par'că de când ieșise de pe băncile liceului n'a mai intrat în biserică«, observai, așa ca să fiu auzit de cei din juru-mi.

»Mișcările-i vădesc că și acolo va fi făcând vre-o clasă două, căci prea pare neumblat în astfel de locale« — vorba lui — observă cineva alături.

Șoaptele, care în urma așteptării de o jumătate oră primiră un timbru mai marcat, deodata încetează și toți își îndreaptă privirile spre un preot mai mărunțel de statură ce intrase într'o rasă și o fizionomie proaspăt »rasă«, vădind un caracter de sânge pur »popistășesc« — vorba bătrânilor neamului nostru. După ce făcu două mătenii executate cu vioiciunea și scuturatura caracteristică catolicilor de sânge pur, se strecoră în sfântul altar ca îmbrăcând peste rasa străină un patrafir ortodox, să se urce spre amvon în tactul ritmului troparului »Iată mirele vine«...

Atinși puțin în modestia noastră tradițională. ne îndreptăm spre cuvântător cu o neîncredere, ce însă după introducerea nimerită, limbajul corect și apoi în urma imaginilor ce ni-le evocă atât de plastic din epopeea mântuirii neamului omenesc — se risipește și întreaga scenărie de mai înainte nu mai ne pare meșteșugită, ci pornită dintr'o inimă ce într'adevăr bate pentru Domnul. Cuvintele ies din gura canonicului Colter colorate și parfumate; palmierele și mirezmele Orientului se sorbesc din partea publicului cu o poftă caracteristică plămânului sănătos ce fusese nevoit a trage timp mai îndelungat duhoarea

camerei închise și intrat de odată între ramurile unei tinere pădurici de brazi negrii cu verdeța lor . . . soarbe cu nesățiu.

Scene din viața pământească a Mântuitorului, prezentate cu o adevărată artă ce poate fi spre lauda ori căruia dramaturg, trec pe 'naintea ochilor sufletești ai auditorului cu atâta plasticitate și claritate, încât atunci când ochii orbului de pe treptele templului din Ierihon »Vartimeiu, fiul lui Timeiu«, atinși de degetele Mântuitorului își primesc globurile ochilor cari lipseau din naștere și se umplu de lumină radiată din privirea Celui Prea Înalt, — și ochii ascultătorilor se umplu de lacrimi văzând în fața lor nemărginita bunătate a Mântuitorului. Bunătatea lui Hristos a fost subiectul întâiei meditații, iar caș. Coltor nu vorbește *despre* bunătatea Lui, ci *ne-o arată* zugrăvinduo cu o artă erudită în scene scoase din sf. Evngelie din care *mai bine* s'a evidențiat bunătatea Fiului lui Dumnezeu.

În meditația a doua a lăsat să treacă dinaintea noastră întregul calvar al patimilor Mântuitorului, început în grădina Olivilor prin sărutul lui Iuda și terminat prin sărutul trupului rece atârnat pe crucea de pe Golgota, sărut depus de Maica Sa divină. Ca o urmare firească, meditația a treia, va cuprinde ca subiect pe Maica Domnului arătată ca umilință desăvârșită, puritate virginală și mama noastră a tuturor ilustrând cu exemple prezentate atât de intuitiv, cu atâta putere dramatică, încât cu o forță artistică pornesc sentimentul în largul lui. Cu ochii încă uzi de lacrimi, ce se strecurară printre pleoape la vederea scenelor prezentate atât de vii, publicul se depărtează cu cuvintele: frumos, foarte frumos! Ba mânezi exclamă cineva coborând treptele: »lucruri cunoscute însă le știe prezenta atât de frumos, foarte frumos!»

Îi ascultam pe cei ce-și dădeau părerile, chemați și nechemăți, toți fredonau par'că refrenul: frumos, foarte frumos. Nu mă prea mulțămea acest »*frumos, foarte frumos*«, las că *frumosul* e menită *arta* a ni-l procura, ori poate de când *Culte* se deslipiră de instrucție și se căsătoriră din nou cu *Artele*, doar n'a devenit Cultul tată bun al fiului consoartei lui de a doua forțată?

Abia așteptam finala meditațiilor. Oare se vor termina *tot numai* cu acest refren pur al sentimentului, ori tocmai în meditația finală se va trece cu un avânt tot atât de puternic pe terenul mai înțelenit: *al voinții?*

Subiectul meditației a patra și totodată a celei din urmă a fost necesitatea mântuirii sufletului. »Ce am făcut de voi câștiga lumea întreagă și-mi voi pierde sufletul« sunt cuvintele începătoare, întrebarea la care mereu revine pentru a ajunge la concluzia că Mântuitorul *și-a dat totul* pentru noi; a suferit trupește și sufletește pentru noi iar noi ce-i dăm Lui în schimb? Nu cere mult dela noi, atât să ne curățim sufletele în cari să poată intra El ca unica mângăere a noastră. Să *suferim* ceva cât de puțin și noi pentru El! Să *facem* și noi ceva pentru Dănsul!...»
Atât!

(I. POPA).

MISCELLANEA.

Urmele unui oraș în Mesopotamia. Săpături făcute în Mesopotamia au dus la descoperirea ruinelor vechiului oraș Ur. Săpăturile sunt conduse de expediția organizată de »British Museum« și muzeul universității din Pensilvania.

Orașul a fost clădit de regele Ur Engur.

Expediția a descoperit acum templul zeiței lunii, în care pe o lespe de piatră calcaroasă se găsește foarte frumos săpat în relief portretul regelui Ur Engur, precum și diferite scene reprezentând pe rege în operațiile lui arhitecturale. Din raportul primit de »British Museum«, scenele sunt descrise în modul următor:

Intr'una din scene regele primește din partea zeului ordinul de a clădi turnul Babel. Zeul este înfățișat întinzându-i unelte de construcție.

Intr'o altă scenă, e construcția în progres cu meșterii cărând materialul de zidărie pe scări așezate dealungul zidurilor.

Intr'alta regele Ur Engur își arată supunerea cătră zeu apărând în fața lui cu unelte de zidărie gata să pună prima cărămidă.

Sir Frederic Konyon, directorul muzeului britanic, arată că aceasta este cea mai importantă descoperire privitoare la Babilon din cât s'au făcut până acum. Concoardă admirabil cu istoria biblică. (M.)

Apologia păgânismului. În Italia s'a scris foarte mult și într'un mod destul de documentat despre creștinism, budhim, ebraism, protestantism etc.

Păgânismul nu tenta pe nimeni așa că Giovanni Costa, vestit cunosător al lumei clasice abordează un domeniu virgin.

»Apologia Păgânismului« e consacrată reabilitării unor principii de viață care stabilesc echilibrul între lumea existentă și cea internă, echilibru care fusese rupt de creștinism (sic !)

Negărei tuturor valorilor vieții (?) Costa opune etica păgânismului iubitoare de forță și armonie.

Păcat, că această etică a condus la triumful sclăviei, la robia femeii, la stăpânia atotputernică a forței brutale fizice (C. L.)

Opera lui Lenin judecată de un francez. «Portretul autentic al lui Vladimir Ilitch Lenin» este titlul cărții scrisă de un francez Henri Guilbeaux.

- Ne așteptam la un studiu critic al operei marelui rus dar nu întâlnim aici decât apologia lui.

Lenin e prezentat ca o personalitate prodigioasă acționând întotdeauna în numele științei marxiste, după cum Robespierre conducea Franța în numele virtuții (sic!) Portretul lui Lenin e întregit prin latura practică a temperamentului său care de multe ori îl făcea să sacrifice doctrina... oportunistului. (C. L.)

Cărți, Reviste, Ziare.

Dr. Iuliu Florian: *Credința soldatului român.* Rugăciuni și învățături pentru militari. Blaj, 1925. Prețul 12 Lei. Este cea mai bună carte de rugăciuni întocmită cu pricepere și cu dragoste pentru soldați de un fost preot militar, de canonicul Dr. I. Florian.

Apropiindu-se de viața, de nevoile sufletești, de preocupările și de ispitele feciorilor noștri, îi încurajază cu bunătate și pricepere, îi învață cu tragerea de inimă ce captivează și purifică și îi face să îndrăgească creștinismul românesc. Astfel cartea P. Dr. I. Florian nu este numai o nedespărțită prietenă bună a soldatului când se roagă, fără este și o înțeleaptă sfătuitoare în ceasurile grele de casarmă în momentele penibile de îndoeli și de lupte sufletești, la cari nu de puține ori sunt expuși bieții flăcăi de oaste ajunși în sgomotul și amețiala marilor orașe din cutare colțișor de țară românească curat și patriarhal în obiceiuri.

De o pildă vorbind despre sinucidere între altele are: „...Dacă ai ajuns însă până acolo să te gândești cum să scapi de lumea aceasta, gândește-te la părinții tăi iubiți, ce durere mare le-ai face lor cu păcatul acesta înfricoșat; gândește-te la maica ta iubită, care te-a născut cu durere și te-a crescut și vrea să aibă bucurie de tine la bătrânețele sale. Ce durere poate simți o mamă când își vede fiul mort și scaldat în sângele ce și l-a vărsat însuș cu mâna lui păcătoasă! Ce vedenie înfricoșată pentru o mamă! Cât va trăi nu va avea odihnă. Totdeauna te va vedea înaintea ochilor, chiar și noaptea în vis va tresări ca speriată de o nălucă... Viața e o luptă, fătul meu, și trebuie să ne fie dragă ori cât de grea ar fi.»

Recomandată »Credința soldatului român« de către corpul VI și VII de armată tuturor unităților, nu ar strica să i-se facă o cât mai bogată reclamă spre binele armatei și al țării. (d).

I. Duperray: *Le Christ dans la vie chrétienne.* Vol. în 12 de XXII — 320 pag. Libr. du Sacré-Coeur, 6, Place Bellecour, Lyon; 9 fr.

Întâia ediție a acestei lucrări s'a epuizat foarte repede. Acest succes e justificat: autorul ne introduce în școala sf. Paul și ne arată izvoarele celea mai profunde ale credinței și ale introducerii. Un prim capitol e consacrat încorporării noastre întru Hristos. Un al doilea studiază viața noastră în Hristos, nașterea ei în botez, legile desvoltării sale și rolul Euharistiei. Un al treilea capitolul ne descrie glorificarea noastră cu Hristos, și explică, în acelaș timp, sensul morții și rațiunea învierii noastre, apoi planul lui Dumnezeu asupra lumii, marele mister al lui.

Hristos. Un ultim capitol ilustrează doctrina sf. Paul prin exemplul vieții lui. A se pune astfel în școala sf. Apostol, sub conducerea unui exeget și teolog expert, e o lumină pentru spirit și o bucurie pentru inimă, iar pentru unul, care n'a pătruns niciodată sensul profund al teologiei pauliene este o adevărată revelație. Aceasta carte deci, răspunde lipșurilor sufletelor, cari nu se mulțumesc cu un creștinism superficial, ci voesc să ceară unei spiritualități teologice, nutremântul unei vieți din ce în ce mai arzătoare. Cartea aceasta răspunde totodată, lipșurilor aceloră, cari doresc să fie apostoli, cari doresc să învețe pe alții, cari sunt bogățiile și splendorile incorporării noastre întru Hristos, ale vieții sale în noi și a gloriificării noastre cu el. Prin calitățile acestea „*Le Christ dans la vie chrétienne*» a obținut celea mai vii elogii din partea măestrilor de spiritualitate ca și ale celor de teologie și exegeză. (E. O.)

M. Theodorian-Carada: *Furculeasca, roman istoric*. București, editura tipografiei Poporul, B-dul Elisabeta 38, 1925, format 8°, pp, 136, prețul 15 lei.

Acesta este al treilea în seria de romane istorice scrise de talentatul nostru istoriograf și povestitor, întâiul fiind romanul „Norocul lui Iani” cu subiect din întâia jumătate a secolului trecut, iar al doilea romanul „Stingher” inspirat din viața socială și politică a primelor decenii din a doua jumătate a aceluiaș secol. Romanul de față ne prezintă aceeași viață din a doua jumătate a aceluiaș secol. Romanul de față ne prezintă aceeași viață din ultimele două decenii: luptele fracțiunii liberale și independente pe timpul guvernului Tigveanu (Brătianu), sforțările lui Furculeșcu, copil din flori din Mahalaua dracului, ajuns avocat și deputat, pentru cucerirea unui fotoliu de ministru, legăturile acestuia și mai ales ale nevestei acestuia, d-na Smaranda Furculeșcu, cu generalul Mogoș, președintele adunării deputaților, mare acționar al Băncii Naționale și unul din stâlpii cei mai puternici ai îndelungatei stăpâniri liberale, plimbările lui în străinătate și pe la vânătorile regale, conventicolele politice organizate în scop de parvenire de Furculeșcu și alții ca el, sbuciumul d-nei Smaranda Furculeșcu de a strânge fonduri pentru societățile de binefacere și pentru aceea a damelor pravoslavnice, unde ea este cassierită, — toate acestea și alte însemnate momente din viața publică a vechiului regat trec ca într'un caleidoscop înaintea ochilor noștri cetind acest roman. În el se găsesc și însemnate momente din viața religioasă de peste munți. Generalul Mogoș e rudă cu d-na Mogoș văduvă de canonic din Lugoj, căreia îi lasă toată averea sa, scârbit de purtarea ușuratică a d-nei Smaranda. Discuții și conversiuni religioase dela judaism la catolicism și ortodoxie, pe tema cărora ni-se dă și o interesantă anecdotă (p. 112—113). Scandalul ce au încercat să provoace pravoslavnicii României cu ocazia fondării arhiepiscopiei latine de București și a conferinței unui preot catolic la Ateneu despre caritate. Pentru a cunoaște mai bine caracterul pervertit de influențe străine al eroinei Furculeșca, autorul după ce ne înfățișează cum s'a îmbogățit ea și rudele ei pe urma societăților de binefacere pune pe o călugăriță arhondăreasă să exclame: „Furculeșca să îndrepteze călugăria? Asta ar mai trebui!” Recomandăm tuturor cetitorilor noștri lectura instructivă și interesantă a acestei trilogii, care înfățișează foarte bine viața socială și politică a ultimului secol. (I. G.)

Dr. Nicolae Brinzeu: *Sfânta Scriptură și Tradițiunea*. Pocăiții II. Lugoj 1925. Prețul 8 Lei. Este a doua broșură din seria începută de harnic canonic dela Lugoj pentru lămurirea creștinilor noștri ajunși în contact cu sectele cari cutrieră astăzi țara întreagă să pescuească în mijlocul turburării sufletești dela noi. Susținută cu înțelegere și pe înțelesul tuturor doctrina sinceră a bisericii relativ la cele două mari izvoare ale creștinismului nesectar, va putea fi ușor apărută și de cei până astăzi mai puțin inițiați în adevărurile de credință. (d.)

R. P. Hébert O. P.: *Sous le joug des Césars*. Vol. în 12 de XXI 292 pag. — Libr. P. Téqui, Rue Bonaparte, Paris, 6; 7 fr. 50. În această operă postumă a lui Hébert, cetitorul va afla un tablou viu și exact al istoriei vechi a creștinismului din întreg decursul lungii perioade a persecuțiilor (sec. II și III). Această perioadă mulțumită constanței eroice a martirilor, vigilenței păstorilor sufletești în luptele contra shismei și ereziei, a decis soarta Bisericii. Autorul, ne face să asistăm la aceste lupte, excelând în caracterizarea situațiilor și descrierea fizionomiei personagiilor din primul plan. În același timp însă, capitole interesante ne inițiază în viața religioasă a creștinilor din vremile marilor sbuciumări. Pe lângă calitatea expunerii didactice, aceasta carte are avantajul de-a fi extrem de interesantă, fapt care nu o face accesibilă numai profesioniștilor, ci și publicului mare. (E O.)

Virgil Arifeanu: *Beția — Ruina satelor*. Maiorul Virgil Arifeanu, e cunoscut prin lucrările sale de popularizare a învățămintelor elementare și a evenimentelor naționale: „Socialism, bolșevism, falimentul bolșevismului“, „Cartea Românului, manual de educație națională pentru cetățeni și ostași“, „Războiul nostru contra ungarilor“, „România în războiul lumii“, „Înmormântarea eroului necunoscut“ (în colaborare cu d. Ionescu-Morel).

Cu aceeași laudabilă tendință de a da sfaturi practice într'un stil ușor și de a le documenta prin fapte și cifre, autorul pune și de astădată la îndemâna masselor o publicație interesantă și plăcută, din acelea care ar trebui să apară cât mai des și cât mai multe, spre a înlătura răspândirea broșurilor sedicioase sau pornografice, pe cari colportori fără scrupul sau agitatori interesați le risipesc în lumea cetitorilor dela țară.

Ilustrată sugestiv, scrisă într'un stil îngrijit dar neforțat, cu citații din poezii populare și cu date științifice, concepută clar și realizată sistematic, lucrarea e convingătoare prin căldura expunerii și prin realitatea fondului.

Este un act de sănătoasă propagandă printre săteni și soldați, cari vor câștiga totdeauna mai mult dela asemenea sincere îndemnuri, decât dela făgădueli deșarte și discursuri goale (Un.)

Albert Vaccari S. I.: *La Grecia nell' Italia meridionale*. Studi litterari e biografici. Roma 1925 Prețul 5 lire it. Influența exersată de veacuri de viața orientală imigrată în sudul peninsulei apenine asupra spiritului religios și cultural de acolo; coloniile albaneze, calabreze și siliene în contactul cu mentalitatea latină; colaborarea și înfrățirea bisericii răsăritene cu cea apuseană printre italo-greci, iată ce cuprinde cartea Plui Vaccari. Este o nouă dovadă a loialității și adevărului cu care „L'Istituto Pontificio Orientale“ studiază și prezintă chestiunile cari promovează apropierea bisericilor. (c.)

CRONICA.

Anul sfânt. Peregrinajul românesc în 19 Maiu pleacă dela Timișoara peste Jugoslavia și Adriatică la Roma întâiul nostru peregrinaj. din acest sn sfânt Vor fi zile de înălțare creștinească și de adevărată mândrie națională pentru toți participantii. In lăgătură cu acest

Comitetul central al pelerinajului ne roagă să publicăm următoarele: 1. Întâlnirea la Timișoara în ziua de 19 Maiu a. c. la gară, unde va fi plecarea în aceeași zi la amiazi. 2. Putem da ca sigură informația, că ni-se va acorda în țară o reducere de 75%. 3. Pașapoarte formale nu trebuiesc. 4. Dnii sunt de a se presenta, după putință, în haină neagră, preoții în reverendă, iar damele în orice haină închisă fără decoltaș, înțelegem pentru audiență la Sfinția Sa Papa, când damele vor avea să-și acopere capul cu o dantelă, ce se poate cumpăra la Roma. Incolo preoții în civil canonic, domni și damele în haine de vară. 5. Până la Jimbolia fiecare își va plăti biletul de călătorie, de acolo înainte până la re-intoarcere, se plătește din taxa de voiaș Deasemenea până la Fiume, fiecare grijeste de-ale mâncării. 6. Restul neachitat din taxă e de a se trimite tot la vechia adresă, apre a se putea cumpara din vreme valută streină. Deodată cu acești bani, pe cari îi cerem până cel mai târziu în 12 Maiu, se pot trimite orice sume pentru procurarea de lire italiene.

(c. c.)

Concordat în Jugoslavia. Proiectul de concordat a fost definitiv pus la punct de guvernul jugoslav. Negocierile cu Vaticanul vor începe la sfârșitul lunei Aprilie, delegatul guvernului jugoslav fiind dl. Jagnitch, Cercurilele politice atribuie o mare importanță concordatului, considerând că încheierea lui va contribui la consolidarea internă a statului. (R)

Astra și 3/15 Maiu. »Asociațiunea pentru literatura română și cultura

poporului român» sub No. 637 ddt 4 Aprilie 1925, trimite tuturor despărțămintelor sale următoarea înțeleaptă cerculară:

Dle Director!

Vi se dă prilejul să ridicați pe câteva momente sufletele în sfere mai senine și suntem siguri că veți face tot posibilul ca momentele acestea să fie sărbătorești.

In proza, care ne înconjoară pe toți în zilele noastre, e foarte cu cale să se găsească, din când în când, un moment psihologic ca atât masele, cât și individul să se ridice sufletește și să-și pună întrebarea prea îndreptățită: »Ce ne unește, nu ce ne desparte? Cum străduim noi spre ceva excelsior?»

Iată că se apropie ziua de 15 Maiu, ziua memorabilă, când — în 1848, pe »Câmpul libertății» dela Blaj, a declarat poporul românesc din iosta Ungarie că vrea să se bucure și el de soarele libertății, că nu mai suferă sclăvia, că vrea să colaboreze în concertul popoarelor, ca neam conștiu de chemarea sa.

Venim în numele »Asociațiunii» (concluzul din ședința din 2 Aprilie 1925) să Vă rugăm să dați atenția cuvenită acestei zile de sărbătoare.

Aranjați în centrul despărțământului un festival, după prânz sau seara, la care să ia parte, pe lângă tineretul școlar și pe lângă intelectualii din localitate, și țărâtime și mescriași — ca toate clasele sociale, ca și la 15 Maiu 1848, să se simtă una. — Dați ordin ca și în agenturile despărțământului dv. să se țină câte o serbare. Atârnă dela dostoicia aranșatorilor ca aceste manifestații să nu fie numai niște serbări făcute la comandă, ci nește prilejuri de întremare sufletească.

Dacă în 1789 s'au declarat drepturile omului — pentru întâia dată în Franța — ca să se proclame mai

apoi în toată Europa — la 1848 și în decursul războiului mondial a încercat omenirea să proclame dreptul unui popor să trăiască de sine stătător, ca o individualitate, dând cinstea cuvenită celorlalte popoare. Iată una din ideile principale, cardinale, care va fi bine să fie comentată publicului adunat din acest prilej.

Notăm cu bucurie și mulțumire, că »Universitatea liberă«, București, dorind ca și în aceasta zi memorabilă să colaboreze cu »Asociațiunea«, trimite în 36 orașe ale noastre conferențieri speciali. Orașele respective vor fi anunțate deosebit din partea noastră.

Rugându-Vă să puneți toată inima la aranjarea acestei sărbări, cerând totodată și binevoitorul concurs al diferitelor autorități: bisericești, civile, și îndeosebi al celor școlare, Vă salutăm și Vă rugăm să ne raportați despre program și despre reușita lui.

În numele comitetului central:

Dr. Octavian Russu, Romul Simu,
vice-președinte. secretar.

(r.)

Călugării ortodocși din Vechiul regat la 26 Martie c. au depus la camera deputaților un dăruos memoriu, cerând ajutorul parlamentarilor în lupta pentru reînvierea monahismului. La 2 Aprilie c. se înmanua la camera următorul avis: »Pentru d-nii Parlamentari. Este știut de oricine că monahii (călugării) sunt robii episcopilor, ca odinioară țiganii sub domnia fanarioților.

Pentru a se pune capăt stării triste în care se găsesc azi trăind din 3 (trei) lei pe zi, pentru hrană, îmbrăcăminte, etc., și pentru a putea deveni din porcari și grădinari, oameni folositori bisericii și neamului, ei cer crearea unui post de episcop al călugărilor, care să se ocupe în mod special cu reorganizarea monahismului, punându-l în slujba bisericii și neamului ca odinioară.

Ei cer ordine și cred că li se va împlini dorința, după cuvântul Sf. Evangheliei. Fără comentari! (d.)

Noua lege a repausului duminical. În ședința din 15 April c. a senatului d. N. D. CHIRCULESCU, ministrul muncii și cooperației, a depus pro-

ectul pentru modificarea actualei legi a repausului duminical.

Proiectul se va aplica în întreaga țară, abrogându-se dispozițiile diferitelor legiuiri azi în vigoare în provinciile alipite.

Notăm în special, că s'a făcut o greșală în fixarea sărbătorilor ca d. p. s'a preferat Sf. Nicolae, Sf. Dumitru, Constantin și Elena:

Bunevestiri, Nașterii Mariei, Zilei Crucii și Nașt. ori Tăcerii Capului lui Ioan..

Iată dispozițiile principale din proiectul dlui Chirculescu:

SĂRBĂTORILE LEGALE

Stabilimentele industriale și comerciale de orice natură, cu toate secțiunile, sucursalele, dependențele sau anexele lor și orice alte întreprinderi în care se întrebuintează munca salariată, sunt obligate de a acorda salariaților, în fiecare Duminică, un repaus continuu de 24 ore, în care timp stabilimentele vor fi închise.

Stabilimentele vor mai fi închise în zilele: anul nou Sf. Vasile (1 Ianuarie); Botezul Domnului (6 Ianuarie); prima și a doua zi de Paști; Sf. Gheorghe (23 Aprilie); 10 Maiu; ziua Eroilor; Înălțarea Domnului; Sf. Constantin și Elena; Sf. Petru și Pavel; Adormirea Maicii Domnului; Sf. Dumitru (26 Octombrie) Sf. Mihail și Gavril; Sf. Nicolae; prima și a doua zi de Crăciun (25 și 26 Decembrie).

EXCEPȚII

Duminica și în alte zile de sărbători legale vor putea rămâne deschise toată ziua, sau peste anumite ore următoarele întreprinderi: stabilimentele comerciale și piețele pentru desfacerea produselor alimentare destinate consumațiunii imediate, instalațiile de băi publice, hotelurile, barurile, berăriile, ceainăriile, restaurantele și cărciumile, chioscurile de jurnale, spitalele, sanatoriile, întreprinderile de pompe funebre, muzeele, expozițiile, teatrele, spectacolele, cinematografele și în general întreprinderile cari servesc pentru recreația publicului.

Acestea vor fi neapărat închise în Joia Vinerea și Sămbăta Paștilor, ajunul Bobotezei și în ziua Groilor sau în alte sărbători ce vor fi statornicite de consiliul superior al muncii.

Intreprinzătorii, de acord cu salariații, vor întocmi tablouri de serii ale personalului, în zilele de repaus și de ordinea lor.

ALTE DISPOZIȚII

Oboarele și târgurile săptămânale de mărfuri sau de vite ce se vor înființa, vor avea loc numai zilele de lucru și numai o singură zi pe săptămână. (C, c.)

Un protest nefondat. Ziarele maghiare protestează contra închiderii temporare a liceului reformat din Orăștie. Mai mult, consistoriul reformat din Cluj a înaintat un protest ministerului de instrucțiune.

Protestele maghiare, dat fiind faptele, par cu totul deplasate. În adevăr directorul aceluși liceu s'a opus violent d-lui inspector Bratu, care cerea două precese verbale pe baza unui ordin ministerial.

Ori câtă bunăvoință ar avea autoritatea școlară românească față de minorități, asemenea călcări ale legii și atitudini vinovate, nu pot fi trecute cu vederea. (V.)

Charles Gide despre Palestina. Cu vaporul »Sphinx« au sosit la Marseille, venind din Palestina, lordul Balfour și profesorul Charles Gide, care a reprezentat Franța la inaugurarea universității din Palestina.

Savantul francez a făcut următoarele declarațiuni corespondentului agenției Havas:

După inaugurarea universității am făcut o călătorie de studii în coloniile sioniste din Palestina și Galileea. Am fost la Iaffa și la Kaiffa. Aceste colonii sunt de diferite tipuri: unele, cari au fost înființate din fondurile lui Rothschild, datează de 40 de ani și și-au conservat forma lor individualistă. Ele sunt bogate.

Celelalte înființate din fondurile strânse de sioniști, și cari sunt populate de 12.000 până la 15.000 de locuitori sunt organizate în două feluri: unele din ele sunt colectiviste, celelalte pur individualiste.

M'a interesat să studiez rezultatele ce au dat până acum și perspectivele lor în viitor. În ceia ce mă privește, am mai multă încredere în acele cari au conservat proprietatea individuală,

dar practică cooperarea în vânzarea produselor.

Am văzut cu cel mai mare interes noul oraș Tel-Aviv, care s'a ridicat lângă Iaffa; e un oraș frumos, construit după modelul micilor orașe americane.

Tel-Aviv are 30.000 de locuitori.

Gide însă nu suflă o vorbă despre atitudinea arabilor și palestinienilor față de sionism. (s.)

Proiectul d-lui Vintilă Brătianu contra alcoolismului. Din expunerea pe care d. ministru al finanțelor a făcut-o reprezentanților presei asupra viitorului regim al spirtoaselor, reiese că principalul mijloc prin care se caută înfrânarea alcoolismului este reducerea consumației băuturilor tari, provenite din spirturi din grâne. Reducerea această însă va provoca necesarmente o sporire a consumației băuturilor »higienice«, vinul, berea și țuica slabă; însuși autorul proiectului se bizuie pe aceasta, de oarece calculează că deficitul produs în buget de stingerea spirtului din grâne va fi compensat prin taxele produse de sporul consumației băutuailor igienice.

E vorba deci de înlocuirea unei băuturi prin alta, de stingerea unui produs socotit ca foarte vătămător și înlocuirea lui cu altul mai puțin vătămător.

Sistemul prin care d. Vintilă Brătianu urmărește să distrugă basamacul, secărica și rachiurile tari, e contingentarea fabricilor de spirt, cari își vor reduce cu o pătrime la fiecare trei ani produsele destinate consumației interne. așa că după doisprezece ani fabricile nu vor mai putea pune în consumație asemenea băuturi. Consumatorii vor fi nevoiți deci să se mulțumească cu bere, cu vin și cu țuică mai slabă de 25.

Netăgăduit lucru că înlăturarea din consumație a spirtului din bucate e o măsură igienică de pe urma căreia sănătatea publică poate aștepta mari și reale foloase. Dar otrăvirea cu alcool nu se face numai cu aceste băuturi ci și cu acelea categorisite »higienice«. O adevărată ofensivă împotriva alcoolismului trebuie neapărat să urmărească și împuținarea consumației acestor băuturi. Alcoolic poate

ajunge nu numai băutorul de secărică ci și adoratorul necumpătat al țuicei.

Iată de ce, prețuind intențiile bune ale d-lui Vintilă Brătianu, nu credem că proiectul d-sale va realiza o reală înfrânare a alcoolismului. Pentru aceasta se cere mai mult curaj. Și cum problema e de o mare însemnătate națională, depășind cu mult cadrul obișnuitelor legiferări de partid, ar trebui orânduită în juru-i o vastă consultație de competențe, pentru ca legea să realizeze tot ce se poate realiza într'o țară agricolă ca a noastră ai într'un stat care cu greu s'ar decide la soluția radicală a prohibițiunii absolute (Pan).

O Universitate radiofonică. Orașul Boston va poseda în curând prima Universitate din lume unde prelegerile se vor ținea cu ajutorul radiofoniei. În acest plan nu e vorba de a se introduce cunoștințele despre radio ca o știință, ea fiind studiată de pe acum în toate Universitățile din lume. Planul are de scop crearea unei organizații care să aibă toată aparența unei Universități fără a poseda însă săli de studiu sau audiiție. Aceste săli le va forma lumea întreagă, care e legată prin aparate de radiofonie.

Toate facultățile vor fi sistematic amenajate spre a putea oferi publicului în propriile lor colegii prelegeri științifice în toate domeniile. În acest scop se va recurge la concursul regulat al unor savanți.

Se va întocmi un orariu așa încât fiecare auditoriu să poată urmări cu exactitate și regulat temele cari îl interesează. Și pentru că scopul e de a interesa masele, e posibil ca acele prelegeri să fie ținute într'o concepție de vulgarizare.

Se proiectează în afară de asta și crearea unei școli populare care se va baza și ea pe același sistem de studiu prin radiofonie.

În acest scop s'a format la Boston o societate care va înființa noua Universitate. (U.)

O nouă îndrumare studentescă. — »Curentul studentesc« propagă cultură la sate.

Un grup admirabil și interesant de studenți, sub conducerea sufletească a unei pleiade de profesori distinși, a pornit, în vremea din urmă, o mișcare de înviorare culturală la sate, pe tema naționalismului constructiv. Grupul a dat la lumină o foaie săptămânală »Curentul studentesc«.

A apărut acum al cincilea număr al acestor foi, cuprinzând o chemare către intelectuali și studenți în vederea unei acțiuni de propagandă culturală la sate, acțiune care, înlocuind apóstolatul pur verbal de până acum, să porceadă la fapte, cât privește luminarea masselor țărănești.

E aceasta o mișcare sănătoasă, cu perspective mari de viitor.

Ne întrebăm însă: oare numai satele au nevoie să fie luminate în cadrul unui naționalism sănătos și creator? Credem că acțiunea nu trebuie dusă numai la sate. Masele orașenești au și ele nevoie de lumină. Aceasta se poate face coborând în fabrici și uzine, pătrunzând în cazărmi.

În această privință, studențimea se poate alătura acelor inițiative laudabile, ce urmăresc crearea de atenee suburbiale și proiectarea unei astfel de mișcări pe o rază cât mai întinsă.

Ne bucură noua îndrumare a mișcărilor studentești. Sunt vrednici de laudă cei cari au inițiat o atare mișcare, cuprinsă în vederile celor mai buni români.

Acțiunea cată să îmbrățișeze însă un câmp cât de mare, cuprinsul României Mari, și de aceea ea trebuie să îndreptătească orașele ca și satele fără gânduri politice și mai ales fără preferinți.

Fața lucrurilor se va schimba cu mult și în scurtă vreme, dacă se va face ziuă în mințile și în sufletele românești. (Un.)